…оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

…й Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана

№ 292 (13608)
1971 оной декабриин 10, пятница

Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР О. Д. ЖДАНОВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Совет ба профсоюзай организацуудта уни удаан саг соо аша үрэ эхэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ нүхэр Ольга Дмитриевна **Жданова**е Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо **А. СЫРЕНОВ.**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **К. МАСЛОВ.**

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной декабриин 9.

…ШЭНЭ АМЖАЛТАНУУДАЙ ЗАМААР

…СФСР-эй …АЙМАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ …ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ …ОЁРДОХИ СЕССИ

РСФСР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1971-1975 ОНУУДТА ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ, РСФСР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1972 ОНДО ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ

…СР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, республикын …спланай түрүүлэгшэ депутат К. М. ГЕРАСИМОВАЙ элидхэлһээ

…й Верховно Соведэй үзэм- …Р-эй Министрнүүдэй Со- …һан Россин Федерациин …ые 1971—1975 онууд- …э түсэб хадаа КПСС-эй …здын Директивэнүүдэй, …рховно Соведэй баталан …ай ажахые юһэдэхи та- …хүгжөөхэ түсэбэй ёһоор … байна гээд элидхэлшэ …

…Федерациин арадай ажа- …хэ табан жэлэй түсэб …йхи шэнги табан жэлэй … зорилгые заатагүй дүүр- … хараална. Иимэ зорил- …дотор РСФСР-эй нацио- …ходой хэрэглэмжэдэ зо- … хубинь ехэ болонхой, …эглэлэй эд бараа гарга- …шуудые хүгжөөлгэдэ зо- …, мүн хүн зониие ажа- …алаар хангаха һалбари- …гжөөлгэдэ зорюулагдаһан … һомололгын удельнэ … болохо байна. Республи- …шленностиин бүхы һал- … арадай хэрэглэлэй эд …лга горитойхоноор ехэ … Гэр байра, һургуули, …олон социально-культурна …лтануудые бодхоолгодо …нгэн һомологдохо.

…ор хүндэ промышленно- … һалбаринуудые сааша- …эхэ, тэдэнэй техническэ …шэлүүлхэ, арадай ажа- …лбаринуудай продукцяар …һайжаруулха ябадал ха- …

…ахые саашадань хүгжөө- …КПСС-эй ЦК-гай зохёоһон …эй ёһоор, тэрэнэй ма- …техническэ үндэһэ һуу- …үүлхэ, колхоз, совхозуу- …й техникээр, минераль- …ягээр хангаха гэжэ ха- …

…то республиканудай, хи- … областьнуудай ажахые …эрэнь хүгжөөхэ, үйлэд- …түсэнүүдэй хубаарилгые …а, Сибириин болон Алас- …ономикын хүгжэлтые түр- … районуудта гэр байра, …ажаһуудалай, барилгануу- …бариха томо хэмжээ ябуул- ганууд түсэб дотор табигдаба.

Республикын арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөһэнэй, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй ашаар РСФСР-эй национальна доход юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй туршада 1,4 дахин ехэ болохо байна.

Промышленна үйлэдбэриин хэмжээн табан жэлэй туршада 47 процент, тэрэ тоодо Сибириин ба Алас-Дурнын районуудта 60 процентээр ургаха. Машина бүтээлгын, нефтиин, газай, химиин, хүндэ промышленностиин бусад һалбаринууд хурдан түргэнөөр хүгжэхэ байна.

1975 ондо электрын элшэ хүсэ абалга 39,8 процентээр, нефть абалга — 41,3 процентээр, газ — 73,6 процентээр ехэ болохо гэжэ түсэб дотор хараалагдана. 1975 ондо шулуун нүүрһэ абалга 374 миллион тонно болохо юм. Хара ба үнгэтэ металлурги саашадаа хүгжэхэ. Шэрэм хайлуулга 1975 ондо 52,7 миллион тонно, булад — 80,3 миллион тонно болохо. Машина бүтээлгын продукци гаргалга 70 процентээр ехэ болохо.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа гаргадаг һалбаринууд горитойхоноор хүгжөөгдэхөөр, тэдэнэй үйлэдбэри ехээр ургахаар хараалагдана.

Хүнгэн промышленностиин үйлэдбэриин хэмжээн 1975 ондо 35 процентээр ургаха.

Эд хэрэглэлэй сортнууд, шанар горитойхоноор һайжарха. Олониитын хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг үйлэдбэрине ехэ болгохын тула шухала шэнэ хүсэнүүдые байгуулхаар хараалагдана.

Эдеэ хоол гаргадаг промышленностиин һалбаринууд продукци гаргалгала 36 процентээр ехэ болгохо юм.

Хүнгэн, эдеэ хоолой, мяха, һүнэй, загаһанай промышленностиие хүгжөөхын тула гүрэнэй капитальна һомололгоһоо 10 миллиард шахуу түхэриг зорюулагдана. Энэнь үнгэрһэн табан жэлэйхиһээ 1,6 дахинаар ехэ болоно.

Культурна ажаһуудалай, гэр зуура хэрэглэгдэдэг эд бараа үйлэдбэрилгые ехэ болгохо хэрэгтэ горитой анхарал хандуулагдана. Бүхы РСФСР дотор табан жэлэй туршада иимэ эд бараа гаргалга 1,8 дахин ургаха.

Юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй туршада республикын хүдөөгэй ажалшадай үмэнэ ехэ зорилгонууд табигдаа.

РСФСР-эй хүдөө ажахын валовой продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээе 1971—1975 онуудта 49,1 миллиард түхэриг болгохоор гэхэ гү, али 1966—1970 онуудай жэлэй дунда зэргын үйлэдбэриин хэмжээнтэй сасуулбал, 22 процентээр ехэ болгохоор түсэблэгдэнэ.

Юһэдэхи табан жэлэй туршада республика дотор дунда зэргээр жэл соо ороохо таряа абалга 116 миллион тонно болохо. Хартаабха, овощ, мяха, һү, ноохо, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые абалга горитойхоноор ехэ болохо.

Мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилгэ малай ба шубуунай тоо толгойе олошоруулһанай, мүн тэдэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар хангагдаха байна. Шубуунай 319 фабрика баригдахаар, шэнэдхэгдэхээр, мяха, һү үйлэдбэрилхэ 951 мянган барилга баригдахаар хараалагдана.

Тэжээл үйлэдбэрилгые ехэ болгохо хэрэгтэ түсэб дотор онсо анхарал хандуулагдана. Энэ табан жэлэй туршада 835 мянган трактор, таряа хуряадаг 315 мянган комбайн, ашаанай 568 мянган автомобиль, тракторай 843 мянган тэргэ, 34,2 мянган экскаватор, хүдөө ажахын бусад техникэ хүдөө ажахыда эльгээгдэхэ юм.

Капитальна барилгын ехэ түсэб дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Капитальна хүдэлмэриин юрэнхы хэмжээн 294 миллиард түхэриг болохо. Капитальна һомололгын 25 процентһээ ехэнхинь Сибириин ба Алас-Дурнын районуудай ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха байна.

Капитальна барилгын гол шэглэл гэхэдэ, мүнөө хүдэлжэ байһан предприятинуудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ, тэдэниие шэнэдхэн заһабарилха, техническэ талаарнь зэбсэгжүүлхэ ябадал болохо ёһотой.

Партиин XXIV съездын Директивэнүүдые хүсэдөөр дүүргэлтэ болгон, Россин Федерацида юһэдэхи табан жэлэй туршада арадай ажаһуудалай материальна болон культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ үргэн ехэ түсэб бэелүүлэгдэхэ юм.

Хүн зоной олзо доход нэгэ хүн дээрэ тоолоходо 31 процент багсаамжатайгаар нэмэхэ. Городой ба хүдөөгэй хүн зоной ажаһуудалай хэмжээн саашадаа бүри дүтэ болохо байна.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин хүлһэн 1970 онойхиһоо 23,1 процентээр, тиихэдэ колхознигуудай ажалай дунда зэргын түлөөһэн 33 процентээр ургаха байна.

1975 ондо хүн зоной мүнгэн олзо 1970 онойхиһоо 45,8 миллиард түхэригөөр ехэ болохо.

Хүн зоной олзо доходой ургалтын шухала эшэ үндэһэн гэбэл, хэрэглэмжын ниитын фонднууд болоно. Эдэ фонднуудай ашаар хүн зоной абаха түлөөһэ ба хүнгэлэлтэ 1975 ондо 55,6 миллиард түхэриг боложо, 1970 онойхиһоо 46,5 процентээр ургаха.

Розничэ эд бараанай эрьесэ ехэ болохо. Хүн зоной ехээр худалдан абадаг олон эд бараан бүри ехээр худалдагдаха. Худалдаа наймаанай эмхинүүд олошорхо.

Шэнэ табан жэлдэ 315 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаха. Элүүр энхые хамгаалга саашадаа хүгжөөгдэхэ. Дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй кадрнуудые бэлэдхэлгэ үргэдхэгдэхэ. Шэнэ 36 дээдэ һургуули, 60 техникум нээгдэжэ, дээдэ ба тусхай дунда эрдэмтэй 3 миллион 120 мянган мэргэжэлтэдые бэлэдхэжэ гаргахаар хараалагдана.

Профессионально-техническэ һургуулинуудта мэргэжэл ехэтэй 5,4 миллион хүдэлмэришэн бэлэдхэгдэхэ.

Һургуулинуудай тоо 4 миллион һууряар олошорхо. Һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй эмхи зургаануудта 3 миллион үхибүүн хүмүүжүүлэгдэхэ.

Хүн зоной ажаһуудалые һайжаруулха энэ үргэн ехэ түсэбые дүүргэлгэ хүн зоной ажаһуудалай материальна болон оюун бодолой бүхы талада хабаатай байжа, бүлэ бүхэнэй ажаһуудалай хэмжээе дээшэлүүлхэ юм.

Саашань РСФСР-эй арадай ажахые 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай элидхэлшэ хөөрэжэ үгөө. Партиин хараа шугамые бэелүүлхэ талаар Россин Федерациин ажалшадай амжалтые тэрэ онсолон тэмдэглэбэ. 1971 ондо тогтоогдоһон промышленна үйлэдбэриин түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэхэ гэжэ энэ жэлэй үнгэрһэн һарануудай дүнгүүд гэршэлнэ гээд тэрэ хэлээ.

1972 ондо республикын материальна үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудай саашанхи дэбжэлтэ гол түлэб ажалай бүтээсын ургалтын, гол ба эрьесын фонднуудые һайнаар ашаглаһанай, материальна гаргашые хорооһоной, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй, үйлэдбэриие ургалжа дээрэнь оньһожоруулһанай, автомат болгоһоной ашаар туйлагдаха юм.

РСФСР-эй газар дээрэхи промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 7 процентээр ургаха. Металл үйлэдбэрилгэ, нефть, газ, шулуу нүүрһэ болон хүндэ индустриин бусад продукцинуудые абалга ехэ болохо. Арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг һалбаринууд булюу түргөөр хүгжөөгдэхөөр хараалагдана.

1972 ондо хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һууринь саашадаа бэхижүүлэгдэхэ. Колхоз, совхозууд 154,4 мянган трактор, ороохоной 60,6 мянган комбайн, ашаанай 97 мянган автомобиль ба бусад ондоо олон техникэ абаха байна.

Арадай ажаһуудалые һайжаруулха 1972 оной түсэб хүн зоной бодото олзо доходые нэгэ хүн дээрэ абахада 4,5 процентээр нэмээхэ, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дунда зэргын салин 4,2 процентээр, колхознигуудай ажалай түлөөһые 8 процентээр нэмээхэ арга олгоно.

Хараалагдаһан түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ гол шухала эрхэ нүхэсэл гэбэл, ажалай бүтээсын ургалтые хэлбэришэгүйгөөр хангаха ябадал болоно.

Республика дотор ажалай бүтээсын ургалтын ашаар 18 миллион хүдэлмэрилэгшэнэй ажал сүлөөлэгдэхөөр хараалагдана. РСФСР-эй промышленностьда ажалай бүтээсэ 38 процентээр, барилгада—37 процентээр, колхоз, совхозуудта — 37-39 процентээр нэмэхэ.

Материальна баялигуудые һайнаар ашаглаха, продукци бүтээлгэдэ материал багаар хэрэглэхэ талаар ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй. Гансал промышленностьда материальна гаргашые 1 процентээр хороохо ушар 900 миллион түхэригэй продукци нэмэжэ абаха арга олгоно. Тиимэ дээрэһээ түүхэй эд, түлишэ, материал, электрын элшэ алмаха хэмжээ ябуулганууд түсэб дотор хараалагданхай.

Научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэлгэ түсэбэй шухала хубинуудай нэгэн болоно.

РСФСР-эй арадай ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгые автомат арга, тоо бодолгын техникын зэбсэгүүдые нэбтэрүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ саашадань һайжаруулхаар хараалагдана. 1971-1975 онуудай туршада хүтэлбэрилгын 109 автомат зэбсэг, тоо бодолгын 134 түб газар байгуулагдажа, ашаглалгада үгтэхэ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор, энэ табан жэлэй туршада материальна үйлэдбэрилгын һалбаринуудай ажахын тоосоондо ороһон бүхы предприятинүүд болон организацинуудые, мүн ажаһуудалай талаар хангалгын тиимэ эмхинүүдые бүхыдэнь түсэблэлгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда оруулха.

Юһэдэхи түсэбтэ табан жэл манай общественные хүгжөөлгэдэ шухала шата болоно гээд нүхэр К. М. Герасимов элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ хэлээ. Завод болон барилгануудай коллектив, хүдөөгэй ажалшад КПСС-эй XXIV съездын хараалһан асари ехэ программые бэелүүлжэ, түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ ажалай шэнэ амжалтануудые туйлаа.

Россин Федерациин ажалшад КПСС-эй ЦК-гай хүтэлбэри доро юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөөе бүри үргэнөөр дэлгэрүүлээд, манай Эхэ ороной экономическа хүсые саашадань бэхижүүлгэдэ, совет хүнүүдэй ажаһуудалые һайжаруулгада, манай орондо коммунизм байгуулха агууехэ хэрэгтэ нэрэдээ хүрэмэ хубитаяа оруулха юм.

…дий Николаевич Туробов Ивалгын туршалга-үй… …ажахын гурбадахи отделенидэ хүдэлнэ. Энэ нү… …хөөр жэл турша мал шахан тарга… …эдэ ажаллана. Туробов хаража байһан малаа …гүрэндэ тушааһан байна. Геннадий Николаевич …бүхы гүйлгэнүүдые харуулһалга. Үнгэрһэн һарын тур… …өршэн бүрүү бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын тур… …граммаар нэмээбэ.

…МАГ ДЭЭРЭ: Г. Н. Туробов.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

РСФСР-эй 1972 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ БА РСФСР-эй 1970 ОНОЙ ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

Республикын финансын министр депутат И. И. ФАДЕЕВЭЙ элидхэлһээ

РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет РСФСР-эй 1972 оной гүрэнэй бюджедэй проектые олзо оршын ба гаргашануудайнь талаар 43311 миллион түхэригэй хэмжээтэйгээр зүбшэн хэлсэлтэдэ ба баталамжада табина гэжэ элидхэлшэ мэдээсэбэ.

Бюджедэймнай проект СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан СССР-эй 1972 оной бюджет тухай хуулитай зохилдуулагдан табигдаа, ажахын бүхы һалбаринуудтахи ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ, ажалай бүтээсын ургалта улам түргэдхэхэ, нөөсэ бүри ехэ болгохо арга боломжонуудые хараада абана гэжэ И. И. Фадеев хэлэбэ. Энэ бюджет Россин Федерациин арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй проектээр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые мүнгөөр бүрин хангаха байха. Гүрэнэй ба кооперативна предприятинуудһаа, организацинуудһаа бюджедэй олзо оршодо орохо мүнгэнэй хэмжээн 37877 миллион түхэриг болохоор, бүхы бюджедэй 87,5 процент байхаар хараалагдана. Ниитын үйлэдбэриие бүхы талаарнь үргэдхэн шанаржуулга, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлгэ нөөсэ мүнгэ зөөриин саашанхи ургалта дотор бэелэлээ олоно. 1972 ондо ажахын бүхы һалбаринуудай ашаг олзонь энэ жэлэйхиһээ 12 процентээр нэмэжэ, 21409 миллион үлүүтэй түхэриг болохо юм.

Республикын арадай ажахыдахи ашаг олзын ургалтань үйлэдбэрилгын хэмжээе, розничэ худалдаа наймаае, хүн зондо үзүүлэгдэдэг туһаламжын хэмжээе бүри ехэ болгоһоной үндэһөөр хангагдаха. Түүхэй эд, материал, түлишэ арьбалһанай, продукциин, хүн зондо үзүүлэгдэдэг туһаламжын единицэ бүхэндэ гаргагдадаг хүсэ хорооһоной үндэһөөр ашаг олзын ургалтын ехэхэн хубинь хангагдаха.

Ороһон ашаг олзын 41 үлүүтэй процентнь үйлэдбэрэе улам үргэдхэхынь, оборотно мүнгэ зөөриин норматив нэмээхынь, урмашуулгын фонднуудые бии болгохынь тула предприятинуудай ба ажахын эмхинүүдэй мэдэлдэ үлэхэ байна. Экономическа урмашуулгын фонднуудта оруулагдаха мүнгэнэй хэмжээн 9,7 процентээр нэмэжэ, 3 миллиард шахуу түхэриг болохо.

Ашаг олзоһоо бюджедтэ оруулагдаха түлөөһэнүүд 13493,6 миллион түхэриг гэхэ гү, али бюджедэй бүхы олзо оршын 31 процентһээ дээшэ байхаар хараалагдана. Энэнэй урда тээхидэ адляар ашаг олзын түлөөһэнүүд промышленностиин ба барилгын предприятинууд ба организацинуудһаа гол түлэб орохо.

Эрьесын налог хадаа гүрэнэй бюджедэй олзо оршын орохо гол нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно. 1972 ондо Россин Федерациин оршом соо 37394,1 миллион түхэригэй хэмжээтэй эрьесын налог орохо ёһотой. Энэмнай 1971 ондо хүлеэгдэһэнтэй жэшэбэл, 5,4 процентээр нэмэхэ байна. РСФСР-эй гүрэнэй бюджедтэ 13486,9 миллион түхэриг орохоор тодорхойлогдоо.

Шэнэ табан жэл соо бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан зорилгонууд арадай ажахые хүгжөөлгэдэ, социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудта зорюулагдадаг гаргашануудые улам ехэ болгохо эрилтэ табина. 1972 оной бюджедэй проектын ёһоор, гаргашануудынь 43311 миллион түхэриг байхаар хараалагдана, энэмнай 1971 ондо баталагдаһанһаа 8,3 процентээр нэмэхэ болоно.

Арадай ажахын хэрэгсэлдэ 36786,1 миллион түхэриг гаргашалхаар хараалагдана, тэрэнэй 19043,3 миллион түхэригынь бюджетнэ һомололгоһоо үгтэхэ гэхэ гү, али 51,8 процентнь болоно, нүгөөдэ 17742,8 миллион түхэригынь предприятинууд болон организацинуудай өөһэдынь мүнгэн зөөриһөө гаргашалагдаха гэхэ гү, али 48,2 процентнь болоно. Энэ жэлтэй сасуулхада, эдэ гаргашанууд 2636,9 миллион түхэригөөр ехэ болоно гэхэ гү, али 7,7 процент болоно.

Промышленностиие улам саашадань хүгжөөлгэдэ хабаатай зорилгодо 8315,4 миллион түхэриг зорюулагдаха, тэрэ тоодо хүнгэн промышленность үргэдхэхэ хэрэгтэ 1648,5 миллион түхэриг, эдеэ хоолой промышленностьда — 981,1 миллион түхэриг, мяханай, һүнэй промышленностьда — 697,3 миллион түхэриг һомологдохо юм. Энээнэй ашаар арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараан нилээдгүй ехээр бүтээн гаргагдаха, тэдэнэй шанарынь һайжаруулагдаха.

КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1970 оной) Пленумэй, партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоһоной ёһоор 1972 ондо хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ талаар ехэ хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай.

Мүн бусад һалбаринуудые, тусхайлхада, гэр байрын-коммунальна ажахые хүгжөөхэ, автомобильна транспорт болон гол мүрэнэй флот, худалдаа наймаа, харгын ажахые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ мүнгэн зөөри һомологдохоор хараалагданхай гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ, совет арадай гэр байрын болон культурна ажаһуудалые һайжаруулха хэрэг капитальна барилгаһаа ехэнхидээ дулдыдаха байна. РСФСР-эй мэдэлэй ажахыда 1972 ондо гүрэнэй капитальна һомололго 16,9 миллиард түхэриг болохо гэхэ гү, али 1971 оной тодорхойлогдоһон түсэбһөө 7,5 процентээр ехэ байха юм.

(Үргэлжэлэлынь 3 дахи нюурта).

ПОРП-ын VI СЪЕЗД ДЭЭРЭ

ВАРШАВА. (ТАСС). Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин VI съезд эндэ боложо үргэлжэлһөөр. Делегадууд декабриин 8-да съездын хүдэлмэришэ бүлэгүүдэй заседанинууд дээрэ ниитын ба экономическа ажабайдалай элдэб һалбаринуудта партиин бэелүүлдэг политикатай холбоотой олон асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаа. Хүдэлмэришэ нэгэ бүлэг ПОРП-ын гадаадын политикын шэглэлнүүдые зүбшэбэ.

Съездэ хабаадажа байгаа аха дүү коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинууд ороной элдэб воеводствонуудтахи промышленна предприятинуудай коллективүүдтэй уулзахаяа гараз.

* * *

КПСС-эй делегациин гэшүүд КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Белоруссиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. М. Машеров, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Долгих, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Украинын КП-гэй Днепропетровско обкомой нэгэдэхи секретарь А. Ф. Ватченко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-һээ ПНР-тэ байдаг элшэн сайд С. А. Пилотович декабриин 8-да Польшын эртэ урдын хото Плоцкдо, Мазовецкэ нефтехимиин комбинадта айлшалба.

ХАНИ ЁҺОНОЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

Йеменэй Араб Республикын республиканска Соведэй Түрүүлэгшэ Абдуррахман аль-Арьяни декабриин 8-да Уулзалгануудай байшан соо сайлалга эмхидхээ.

Совет талаһаа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев болон бусад тушаалтад сайлалгада байлсаба.

Хүндэтэ айлшантай хамта ИАР-ай Премьер-Министр ба гадаадын хэрэгүүдэй министр Мохсен Ахмед аль-Айни болон бусад сайлалгада байлсаа.

ИАР-ай республиканска Соведэй Түрүүлэгшэ Абдуррахман аль-Арьяни айлшадта хандажа үгэ хэлээ. Удаа тээнь СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный үгэ хэлэбэ. Эдэнэй үгэнүүд альга ташалгаар угтагдаа.

Сайлалга хани халуун оршон байдалда үнгэрбэ.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ДҮҮРЭБЭ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорнын, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянскиин, Йеменэй Араб Республикын республиканска Соведэй Түрүүлэгшэ Абдуррахман аль-Арьянин, ИАР-ай Премьер-Министр ба гадаадын хэрэгүүдэй министр Мохсен Ахмед аль-Айниин хоорондо хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд декабриин 8-да Кремль соо дүүрэбэ.

Үнэн сэхэ, хани ёһоной хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хоёр ороной хоорондын харилсаа холбоо үргэдхэхэ ба бэхижүүлхэ асуудалнуудаар, хоёр талые һонирхуулдаг уласхоорондын шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэлбэ. Хоёр ороной хоорондохи экономическа, техническэ, соёлой харилсаа холбооной саашанхи арга боломжонууд хаража үзэгдэнэн, энээнээ улам хүгжөөхэ замууд хараалагдаһан байна. Гэхэтэй хамта ИАР-ай республиканска Соведэй Түрүүлэгшын Советскэ Союзда ерэлгэ, эндэ хэгдэһэн уулзалганууд ба хөөрэлдөөнүүд хоёр ороной, хоёр арадай хоорондын хани харилсаае саашадань хүгжөөлгэдэ туһа хүргэхэ гэжэ этигэнхэй байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэд.

ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛЫЕНЬ ҮРГЭНӨӨР ДЭМЖЭХЭ

«Социалис мүрысөө саашадань улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй тогтоолые үргэн олониитэ ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха, тэрэнине бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ талаар Улаан-Үдын Железнодорожно районой партийна организацинууд горитой хүдэлмэри ябуулжа байна.

Энэ тогтоол партийна болон хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Тэрээндэ таба мянга гаран коммунист, зургаа мянга гаран партийнабэшэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаһан байгаа.

Прибор бүтээлгын заводто районой партийна организацинуудай секретарьнарай семинар зарлагдаба. Тэдэнэр социалис мүрысөө эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ талаар тус заводой партийна организациин олоһон дүй дүршэлтэй тодорхойгоор танилсаба.

Социалис мүрысөөн — техническэ дэбжэлтэ бүридхэхэ шухала хүсэн гэжэ мэдээжэ. Энээнине хараада абажа, партиин райком техническэ дэбжэлтын асуудалнуудаар научно-техническэ конференци үнгэргөө. Предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, главна мэргэжэлтэд, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд тус конференцидэ хабаадалсаһан байна.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн — социалис мүрысөөнэй үргэлжэлэл, дээдэ шатань болоно. Энэ хүдэлөөндэ районой предприятинуудай 36 мянгаад хүдэлмэришэн, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсана. Хамта дээрээ 17 мянга гаран коммунис ажалай ударник бии. Авиационно заводой бүхы хүдэлмэришэдэй 98 процентнь энэ мүрысөөндэ оролсоод, коллективэйнь хахадынь коммунис ажалай ударнигууд юм. Прибор бүтээлгын, «Теплоприбор» заводуудта, локомотивна деподо, ЛВРЗ-дэ коммунис ажалай түлөө мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэһэн байна.

Эдэ тоо, баримтанууд КПСС-эй Железнодорожно райкомой пленум дээрэ һаяхан дурдагдаба. «Социалис мүрысөө саашадань улам һайнаар эмхидхэхэ тухай», «КПСС-эй ЦК-гай тогтоолтой тааралдуулан, социалис мүрысөө эмхидхэхэ онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха талаар районой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудал тус пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар районой предприятинууд шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ муу бэшэ амжалта туйлана гэжэ элидхэлшэ, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. Н. Вовк тэмдэглэбэ. Тиигэжэ Железнодорожно районойхид продукци үйлэдбэрилхэ, саашадань худалдаха жэлэй түсэб декабриин 28 болотор дүүргэхэ, урдань абаһан уялгаһаа гадуур нэгэ миллион олзо оруулха аргатай болоо. Ажалай бүтээсэ үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулбал, 27 процентээр дээшэлхэ юм.

Партиин Центральна Комитедэй тогтоол ажалшадай творческо эдэбхи, үүсхэл улам хүгжөөнэ гээд элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглээ.

Прибор бүтээлгын, авиационно заводуудта, түмэр замай предприятинуудта хүдэлмэришэн бүхэнэй табан жэлэй түсэб табилга түлэг дундаа ябажа байна. Энэ түсэбэй табигдажа дүүргэгдэхэдэ хүн бүхэн өөрын жэлэй, табан жэлэй социалис уялгануудые абаха болоно. Тиихэдэ табан жэлэйнгээ түсэб жэл жэлээрнь хубаарилан, ямар аргаар үлүүлэн дүүргэхэеэ бодомжолхо, ямар урлан нарижуулга, хүдэлмэридөө шэнэ ямар онол арга хэрэглэхэеэ эртээнһээ хараалха, үргэдхэхэ болоно бшуу.

ЛВРЗ-гэй С. М. Маковей гэгшын хүтэлбэрилдэг бригада үдэрэйнгөө 8 часай даабарине 7 часай туршада дүүргэхэ, энээнэй ашаар табан жэлэй түсэб 4,5 жэлдэ бэелүүлхэ гэһэн һайн һайхан үүсхэл гаргаба. Энэ үүсхэлынь завод дээрэ үргэнөөр дэмжэгдэнэ.

Хүдэлмэришэн бүхэндэ жэл жэлээрнь хубаарилан, табан жэлэйнь түсэб хүргэхэ, тэрэнээ дүүргэхэ арга боломжо байгуулха гээшэ партийна, профсоюзай организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй шухала зорилго болоно. Авиационно заводой таһагые даагша нүхэр Дунаев, прибор бүтээлгын заводой профсоюзай завкомой түрүүлэгшэ нүхэр Продайвода гэгшэд энээн тушаа хэлэбэ.

Коммунис ажалай түлөө хүдэлөө улам дэлгэрүүлхэ асуудалда элидхэлшэ, мүн үгэ хэлэгшэд ехэ анхарал хандуулаа. Район дотор коммунис ажалай 160 гаран һургуули хүдэлнэ, 2500 гаран хүн һуралсана. Теэд иимэ һургуулинууд предприяти, эмхи зургаан бүхэндэ байгуулагданагүй. Энэ талаар хэмжээнүүд абтаха хэбэртэй. Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальник нүхэр Кванталианиин тэмдэглэһэнэй ёһоор, эндэхи хэдэн предприятинууд — локомотивна депо, Улаан-Үдын станци, вагонно депо арбаад жэлэй саада тээ коммунис ажалай предприятиин нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ оролсоһон аад, мүнөөшье болотор зориһондоо хүрэжэ шадаагүй. Энэ мүрысөөнэй эндэ ёһын тэдысэ эмхидхэгдэһэнине эдэ баримтанууд гэршэлнэ хаш. Ажалшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ гээшэ имагтал ниитын эмхинүүдэй хэрэг бэшэ, мүн ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, тушаалта мэргэжэлтэдэй уялгата хэрэг болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо сэхэ хэлэгдэнхэй.

Энээнтэй дашарамдуулан социалис мүрысөө эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ талаар предприятинуудай, цех, участогуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон мастер, бригадирнуудай үүргэ, харюусалгые эрид дээшэлүүлхэ эрилтэ партийна организацинуудай үмэнэ табигдаба.

Социалис мүрысөө эмхидхэхэ ленинскэ ёһо гуримуудай нэгэниинь хадаа мүрысөөнэй ябаса үргэнөөр харуулха хэрэг болоно. Энэ талаар районой партийна организацинуудта дутагдалнууд олон. Мүрысөөнэй дүн хаа хаанагүй саг соогоо согсологдоногүй, түрүүшүүлэй амжалта тухай ханын газетэ, дайшалхы боло[к], «ялалтын] хилгаан» хуудаһануудта [...] дэнэгүй. Олон предприяти[нуудта] хүндэлэлэй самбар, хүн[дэлэлэй] дэбтэр байхагүй. Мүнөө [...] уялгануудай дүүргэлтые [шал]галжа шалгажа байха тус[хай ко]миссинууд завком, рабо[чкомуу]дай дэргэдэ байгуулагдажа [...]лээ. Эдэ комиссинуудай [...]ри зүбөөр эмхидхэхэ хэрэг[тэй].

Социалис мүрысөөнэй арга үдэр ерэхэ бури олон[...] боложо байнхай. Мэргэжэ[лээрээ] гэжэлээрээ мүрысэхэ, «Эр[хим то]карь», «Эрхим фрезеровщ[ик]» хэ мэтэ нэрэ зэргэтэй [...] түлөө конкурс-мүрысөөн [...]далсаха, «Ажалай эрхим [...]тай коллектив» гэхэ мэты[...] дэлөөе улам үргэн дал[гэрүүлхэ] болгохо шухала.

Тэрэшэлэн мүрысэгшэды[н ма]териальна болон моральн[а урма]лаарнь зүбөөр урмашуу[лха ту]хай пленум дээрэ туһа[й ха]рэлдөөн болоо. Зүбшэн х[элсэ]һэн асуудалаараа пленум [...]рэнгы тогтоол баталан аб[аба].

Д. ЦЫБИКЖАП[ОВ]

МҮХЭШЭГҮЙ ЗОРИГ

ОЧЕРК

УЛААН-ҮДЫН түмэр харгын вокзал. Үдэшэхээ ерэһэн зон хани халуунаар гарыень барижа, һайн һайханиие хүсэхэ юм. Тойроод харахада — баяртай зугаа, энеэдэн. Уданшьегүй локомотив һөөлдэнгеэр хуугайлжа, поезд байраһаа хүдэлбэ.

«Россия» экспресс баруун зүг тээшэ шуумайна. Нэгэ вагон соонь мойһон хара нюдэтэй, нюргаар үндэршэг, нариихан бэетэй басаган һууна. Энэмнай Ольга гээшэ. Суг ябаһан хүбүүд, басагадай хүхюун абяан амтан нойроор һэлгэгдэбэ хэбэртэй. Ольга сонхоор газаашаа хараадхиба: тойроод хаб харанхы. «Байгал далайн эрье эндэһээ үдэр харагдахал һэн» гээд аман соогоо дуугарба. Түрэл Баргажан нютагынь, тайга соогуур зурыһан зүргэ харгынууд, Жаргалантын үргэн талаар сэсэгүүд мэтээр таран бэлшэһэн хонид, суг ажалладаг нүхэдынь һанаа сэдьхэлдэнь ээлүүдгүй ороодхино.

Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой эрхим хонишон, комсомол-залуушуулай бригадые хүтэлбэрилдэг Ольга Сангадиева ВЛКСМ-эй XVI съездын делегат болонхой Москва зорижо ябаба бшуу.

***

1959 ОН. Ольга Сангадиева һаял арбадахи класс дүүргээд, Баянгол нютагайнгаа үйлсөөр аалиханаар гэшхэлнэ. Ажаябадалай нэгэ «дабаан» дабагдаа. «Саашадаа ямар ажал хэхэб, хаана һурахаб?» гэһэн асуудал үни хада шиидхэгдэнхэй. «Колхоздоо залуушуул үлэхэ ёһотой. Мүнөө ажаллажа байһан хонишод, һаалишад, механизаторнууд үндэр наһатай болонхой. Тэдэнэр ойрын жэлнүүдтэ амаралтада гараха. Ажалша малша эхэ, эсэгэнэрэймнай орондо хэн үлэхэ ёһотойб? Имагтал залуушуул» гэжэ суглаан дээрэ колхозой нарткомой секретариин хэлэһэн үгэнүүдые Ольга элеэр һанаһа. Тиихэдэ Ольга үетэн нүхэдтэйгөө хэлсээд, арбадахи классай һүүлээр түрэл колхоздоо ажаллахаяа үлэхэ тухай дурадхаа һэмнай.

Ольга колхозой түрүүлэгшэдэ оробо.

— Ольга, наашаа һуужа, хаана, ямар ажалда орохо тухайгаа хөөрэ, — гээд Лев Будаевич уриба.

— Шалсама Цыремпиловагай отарада ошожо, хонишоноор ажаллаха хүсэлэнтэйб, — гэбэ.

— Зүб даа, Социалис Ажалай Геройн хүтэлбэри доро ажаллажа, баян дүй дүршэлыень халан абаха гээ ха юмши. Зүб даа, — гэжэ түрүүлэгшэ дэмжээ бэлэй.

***

ХОНОГ ҮДЭРНҮҮДЭЙ ошохо тудам Ольга дүй дүршэлтэй боложол байба. Хэдэн зуугаад нарай нялха хурьгадые түлжүүлжэ, хүл дээрэнь табиха гээшэ бэлэн бэшэ һэн. Тиихэдээл хонишоной ажал арад зоной дунда хододоо хүндэтэйгөөр тоологдодог гэжэ Ольга ойлгоо һэн.

Ольга Сангадиева залуушье һаа, арба гаран жэл соо хонишоноор ажаллана. Хүндэ ажалһаа айха, хашарха, тумархаха гэхэ мэтэ юумэн тэрээндэ байгаагүй. Залуу басаган ажалдаа хам ороод, бүхы юумые саг болзортонь хэдэг заншалтай. Тиигэжэ аха нүхэдһөө һургаал абаһан шуу. Зүгөөр 4-5 жэлэй саада тээ нэгэ дахин мэгдээд абаха ушар дайралдаа һэн. Юуб гэхэдэ, ахалагша хонишон Социалис Ажалай Герой Шалсама Ламажаповна Цыремпиловагай амаралтада гараха сагынь хүрэжэ ерээ. «Бүхы наһандаа ажаллаха бэшэ юм ааб даа. Иимэ урагшаа һанаатай, бүхы дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулан үгэхэ хүн хомор байха» гэжэ Ольга тэдьхээ бэлэй. Нэгэтэ Шалсама Ламажаповна ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэжэ байтараа:

— Ольга, би шамда отараяа даалгажа үгэхэб. Нилээд дүй дүршэлтэй болоо ха юмши», — гэжэ хэлээ һэн. Тиихэдэнь Ольга түрүүшынхеэ бодолгодо абтаа. «Иимэ суута хонишоной ажал хэрэгыень үргэлжэлүүлжэ шадаха гүб?» гэһэн асуудал тэрэнэй һанаае зобоогоо. Үнэхөөрөөшье, Социалис Ажалай Геройн гарһаа 600 шахуу эхэ хонидые даажа абаха гээшэ харюусалгатайшье, хүндэтэйшье хэрэг. Ажалай Геройн нэрые, этигэл найдабариие харюулжа шадаха байһанаа Ольга Сангадиева уданшьегүй харуулаа бэлэй.

***

...КОЛХОЗОЙ ТҮБ. — Баянгол тосхондо хүрэжэ ерэбэбди. Үргэн уужам үйлсэнүүдэй хоёр талаар шэнэ гэрнүүд жэрылдэнэ. Колхозой соёлой байшан тээшэ гэшхэлнэбди. Үдэшын боро хараан ойртожо, Ильичэй лампочканууд одо мүшэдтэй урилдаһан мэтээр эмнилсэбэ.

Клуб соо хүн зон дүүрэн. Залуушуул илангаяа олоор сугларанхай. ВЛКСМ-эй XVI съездын делегат, ахалагша хонишон Ольга Эпхеевна Сангадиева съездын хүдэлмэри тухай, совет залуушуулай урда түрэл партиин табиһан зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Тиигээд үгынгөө түгэсхэлдэ иигэжэ мэдүүлээ:

— Юрын малша буряад алай гэртэ түрэһэн, хонишон солотой намайе Эхэ ороноймнай ниислэл хотодо бүхы совет комсомол залуушуулай ажал ябуулгые зүбшэн хэлсэхэ хубида хүртөөһэн таанадта, мүн бүхы Буряадайнгаа комсомолшуудта баяр баясхалангаа хүргэнэб. Эсэгэ оронойнгоо баялигые улам арьбадхахын түлөө би бүхы хүсэ шадалаараа оролдохоб.

Клуб соо альга ташалга наяршоо бэлэй.

***

...ФРУНЗЕ ХОТЫН театрай уужам һаруул зал. Ольга залуу хонишодой бүхэсоюзна зүблөөндэ эндэ ерээ бшуу. Тиихэдэ манай оронои олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд уулзажа, ажалай түрүү дүй дүршэлөөр андалдалсаа һэмнай. Ээлжээтэ хонишоной үгэ хэлэлгын дүүрэхэтэй сасуу, «Буряадай АССР-эй Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Ольга Сангадиевада үгэ үгтэнэ» гээд соносхожорхибод. Зал соо һуугшад альган дээрэ байһандал харагдана. Энэ үедэ зүрхэниинь юундэшьеб түргэ түргэнөөр сохилоод абаа һэн. Харин Ольга ендэрэй саана хэдэн секундын туршада абяагүй зогсоод, иимэ үгэнүүдээр үгээ эхилээ: «Хүндэтэ нүхэд! Үргэн совет ороноймнай нютаг хизаар бүриһөө эндэ сугларжа. зүблөөндэ хабаадагшадта Буряадай бүхы залуушуулай зүрхөө халуун баярые хүргэхыемни зүбшөөгыт...» Саашань ажалай дүнгүүд, ажал хүдэлмэри, сугтаа ажалладаг хани нүхэд — комсомолшууд тухай, юһэдэхи табан жэлэй даабаринуудые ямараар, хайшан гэжэ дүүргэхэ зорилготой байһанаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө бэлэй. Ольгын үгээ хэлэжэ дүүргэхэдэнь, альга ташалган аадар бороондол шааяшоо һэн. ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Е. М. Тяжельников энэ зүблөөн дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ, Ольгын хэлэһэн үгэнүүдые бүрин дэмжэжэ, олоной дунда магтаа һэн. Энэ ушарые Ольга Эпхеевна хэзээдэшье мартадаггүй. Ажалай орьёл өөдэ тэгүүлһэн, ажал хүдэлмэреэ эрхим һайнаар мэдэхэ хүнэй үргэн хараа бодолтойгоор хэлэгдэһэн үгэнүүдые шагнагшад һайшаангүй яахаб!

***

НАЙМАДАХИ табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөнэй ажалшадай дунда хаа хаанагүй дэлгэрһэниинь мэдээжэ. Колхоз, аймаг, республика дотороо дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, Ольга Эпхеевна ехэ илалта туйлаа. Даажа абаһан бүлэг хонидойнгоо 100 эхэ хонин бүриһөө жэл бүри 120—125 хурьга түлжүүлжэ абадаг байгаа.

Ольга Эпхеевна элдэб грамотануудаар, үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдээр оло дахин шагнагдаһан. Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада ажалдаа эрхим амжалта туйлаһанайнгаа түлөө О. Э. Сангадиева Ленинэй орденоор шагнагдаа.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түб-Баянголһоо хорёод модоной зайда оршодог Жаргаланта нютагта тус отарынхид үбэлжэдэг юм. Үргэн дэлхэй хүбэн сагаан «хунжэлөөр» бүрхөөгдэжэ, Жаргалантын орьёл хадануудай оройһоо жабарлаад абаха юм. Зүгөөр Ольга Сангадиевагай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригадын хонишод Виктор, Чимит-Ханда, Валерий, Володя мүнөө жэлэй үбэлжэлгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна. Ленинэй орденто хонишон, коммунистка Ольга Сангадиевагай ехэ амжалта туйлаха байһаниинь дамжаггүй.

С. ОЧИРОВ.

РУЖНИЦА — таряашадай хото

МОЛДАВСКА ССР. Болбосон түхэлтэй гэр байранууд, асфальтаар хушагдаһан үйлсэ харгынууд — Ружница мүнөө иимэшүү түхэлтэй. Эндэ Единецкэ районой Ленинэй орденто «Маяк» колхозой ажалшад ажаһуудаг. Тэдэнэр республика соогоо олохон һайн һайхан хэрэгүүдые эрхилдэгээрээ мэдээжэ болонхой. Мал ажал дээрээ, таряан ажалдаа оронойнгоо түрүү малшад, таряашадай дүй дүршэл хэрэглэн, мүн өөһэдөөшье дүршэл мэргэжэлээ дээшэлүүлэн эндэхи колхознигууд ажалай үндэр амжалта туйладаг болоһоор үнинэй. Бүхэсоюзна, республиканска болон районой социалис мүрысөөнүүдтэ эрхимлэжэ абаһан арбан Улаан туг «Маяк» колхоздо хэтэ мүнхэдөө үлөөгдэнхэй юм.

Гансашье ажалаараа энэ коллектив суурхадаг бэшэ. Мүнөө Ружницын зоной ажабайдал ямаршье городой зоной ажабайдалһаа дутуу бэшэ болонхой. Мүнөө Ружницын түб һууринине үндэ[һэн]билган, болбосон түхэлтэй бо[...] түсэб бэелүүлэгдэжэ байна. һу[...] табин шэнэ гэр баригдажа, халу[ун] нализаци, газ гэхэ мэтэ тэндэнь о[...]хай. Олохон гэртэ телефон таби[гданхай].

Ружницада ажалшадай соёл [...] эрилтэ хангаха эмхи зургаану[уд] баригдаа. Культурын байшан, [...]кэ, дунда һургуули, [...] үхибүүдэй ясли-саадууд, гостини[ца] мэтэ ашаглалгада үгтэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Бригади[р ...] Иванович Цуркан гэр бүлэтэеэ [...] үдэр бүри өөрынгөө машинаар [...] гарадаг юм. (Энэ «Москвич» [...] һөө 490 центнер саахарай свёк[ла] ехэхэн амжалта туйлаһанайнь ту[...] лий Ивановичта үгтэһэн шагнал [...] Таряашадай хото — Ружницын түб[...]

ТАСС-ай фото[хроника]

ССР СОЮЗА[ЙН] БАЙГУУЛАГДАН[ҺААР] 50 ЖЭЛЭЙ О[...]

Малай үбэлжэлгэ — мүнөөдэрэй харюусалгатай хүдэлмэри

ГРАММШЬЕ ТЭЖЭЭЛ ДЭМЫ ХОСОРХОГҮЙ

БҮРИ һая болотор яһала урин дулаан байгаашье һаа, хаһа сагайнгаа ерэхэдэ хаа хаанагүй байрын саһан орожо, шэмэрүүн шанга хүйтэнэй захэ зүүр үзэгдэбэ гээшэ. Иигээд лэ олонхи адууһа малаймнай аяар хоёр зуу шахуу хоногто байжа эдеэлхэ саг — үбэлжэлгын хаһа түлэг оробо бшуу даа.

Малай үбэлжэлгэ гээшэ манай эндэхи ажахынуудай эгээл харюусалгатай хүдэлмэриин нэгэн, шангахан шалгалтамнай гэжэ дэмы тоолдоггүйбди. Юуб гэхэдэ, олонхи малаймнай түл — тугал, хурьгад үбэлэйл һарануудта абтаха ха юм. Тиимэһээ мяха, һү, ноохо ехээр абажа, гүрэндэ элбэгээр худалдаха түсэб уялгымнай дүүргэлтэ нэн түрүүн малай үбэлжэлгын хэр зэргэ эмхитэй һайнаар үнгэргэгдэһэнһөө нилээд дулдыдаха байна.

Мүнөө манай совхозой гүүртэ, фермэ, отарануудта хамта 3770 үхэр, 25,6 мянган хонин һүрэг, тэрэ тоодо 12,5 мянган эхэ хонин үбэлжэжэ байнхай. Тэрэнһээ гадна, совхоздо 500 гаран адуу морид, 400 гахай бии. Энээн дээрэһээ харахада, манай ажахы адууһа малаар олон, аймаг соогоо томохон совхозуудай нэгэн болоно. Эдэ бүхы адууһа малаа нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулха, үбэлжэлгын үедэ мяха, һү ехээр абаха, мүн хэдэн зуун тугал, арба шахуу мянган хурьга абажа түлжүүлхэ гээшэ гол зорилгомнай болоно.

Байгша ондо манай эндэ сагай уларилай тиимэ таарамжатай һайн байгаагүйшье һаань, совхозой луговодууд, бүхы ажалшадайнгаа оролдосотой шангаар хүдэлһэнэй ашаар сабшалан дээрээ муу бэшэ ургаса ургуулжа шадаабди. Сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр найма шахуу центнер ургаса абтаа гэжэ гү, али бүхыдөө 54 мянга шахуу центнер үбһэн абтаа. Тэрэнһээ гадна, энэ жэлдэ түрүүшынхеэ 280 тонно ногоон үбһэ — сенаж гэдэгые тусхай нүхэ-траншейдэ хэжэ дараабди. 7550 центнер зелёнко, 25 мянган центнер һолоомон хуряагдажа абтанхай. Ороохо тарянай муу бэшэ ургаса абаһанай ашаар энэ жэлдэ малдаа эдюулхын тула 22 мянган центнер талха тарянай зүйл таһаланхайбди. Харин нёдондо оройдоол арба бага үлүүтэй центнер тарян малда эдюулэгдэхээр таһалагдаа һэн. Тиихэдэ хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ центнершье куузику абтаагүй, мүн оройдоол 3.500 тонно силос дараһан байгаа һаа, мүнөө гол түлэб үнеэдтэ эдюулхын тула 3250 центнер куузику бэлэдхээбди, 6400 тонно (нёдондоойхиһоо хоёр дахин ехэ) силос дараабди.

Илангаяа совхозой гурбадахи отделениин ажалшад (эрхилэгшэнь Д. Д. Дугаров) үбһэ тэжээл бултанһаа ехээр бэлэдхэжэ шадаа. Зарим түрүү хонишодой отара, бригаданууд үбһэ тэжээл бүришье ехээр бэлэдхээ. Тусхайлбал, совхоз, аймаг соогоо суутай хонишон Шойен Намжилов сугтаа хүдэлдэг нүхэдтээ өөһэдынгөө хүсөөр 1100 гаран центнер үбһэ хуряажа абаа гэхэ гү, али хоёр отарын хонидой бардам эдижэ үбэлжэхөөр үбһэ бэлэдхээ. Нүгөөдэ бэрхэ хонишон Балма-Цыбик Жигжитдоржиев 550 гаран эхэ хонидойнгоо тус бүридэ хоёр центнер хүртэхэ үбһэ абажа шадаһан байна.

Бии байһан бүхы үбһэ тэжээлээ адууһа малдаа нарин нягтаар хубаарилаад, ямар һарада, ямар малда хэды шэнээн тэжээл эдюулэгдэхэб гэжэ хуу тодорхойлоод, фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ хүргэжэ үгөөбди. Энээнэй ёһоор үбэлжэлгын үедэ эхэ хонин бүхэндэ 80 килограмм үбһэн, 13 килограмм зелёнко, 34 килограмм һолоомо, 50 килограмм силос хүртэнэ. Мүн хонин бүридэ үдэрэй 218 грамм талха тарянай зүйл үгтэхэ байна. Үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүридэ сүүдхын 3 килограмм үбһэ, 500 грамм зелёнко, 15 килограмм силос, 1.5 килограмм талха тарянай зүйл, 5,4 килограмм һолоомо эдюулжэ, ондо оруулха аргатайбди.

Энээн дээрэһээ харахада, бүхы малдаа үбһэ тэжээл һайса эдюулжэ, гарза хоролтогүйгөөр үбэлжүүлхэ, тэдэнһээ ашаг шэмэ ехээр абаха арга боломжо манда яһала бии.

Имагтал үбһэ тэжээлэйнгээ грамм, килограмм бүхэнине аша үрэтэйгөөр гаргашалха, нэн түрүүн тэрэнээ һайнаар буйлуулжа, шанаржуулжа эдюулхэ хэрэгтэл гол анхарал хандуулнабди. Һаалиин бүхы фермэнүүдтэ тэжээл буйлуулха кухнинууд бүри октябриин эхеэр хүдэлжэ эхилээ һэн. Мүнөө фермэнүүд бүхы һолоомс, зеленкоео хэршээд, талха тарянаар хамта эдюулнэ, талха яа эһээжэ, бурдууг болгоод үгэнэ. Малаа бүлеэн уһаар уһална.

Шэмэрүүн хүйтэниие һайнаар дабахын тула малда гансашье үбһэ тэжээл бэшэ, баһа дулаан зохид байра хэрэгтэй ааб даа. Байгша ондо дүрбэн отарада хамта 1,5 мянган хониной байха типовой байра баригдаа. Бахлайтын фермэдэ 300 тугалай байра шэнээр түхеэрэгдөө. Һаалиин олонхи фермэдэ малай шэбхэ сэбэрлэхэ транспортёр, авто-уһалуури, үнеэдые һааха оньһон түхеэрэлгэнүүд гэхэ мэтэ тодхогдонхой. Тиихэдэ үхэр [...] хонидой байра, хашаа хор[оо ...]ри намар эртэнһээ за[...]лагдаһан, дулаалагдаһан [...]гаяа эхэ хонидой бай[ра] досоо газаагүй шабагдаһа[н ...]дагдаһан, һайнаар хуша[гдаһан] байха юм.

Үбэлжэлгын түрүүшын [...]һөө олонхи гүүртэ, фер[мэ]най муу бэшээр ажалла[ж]на. Совхоз энэ жэлдэ түс[э]гөө ёһоор 10,3 мянган ц[ентнер] һү гүрэндэ тушааха аад, декабриин 6-най мэ[дээгээр] 9800 гаран центнер һү [...]хэлэй пунктнуудта о[...] Хүхэ-Добын, Толгойн [...]нүүд (даагшань Б-Х. [...]нова) совхоз соогоо с[оциалис] мүрысөөндэ эрхимлэжэ [...] Элэнэр һү һааха жэлэй[нгээ тү]сэб болзорһоонь урид д[үүргээ].

Гүрэндэ мяха тушааха [түсэбэй]най баһал дүүргэгдэхэ [...] гэжэ һананабди. Үнгэрэг[шэ ок]тябрь, ноябрь һарада х[...] шахуу үхэр шакан тар[галуул]жа, мяханай комбинат[та ту]шаагаабди. Иигээд жэлэй [...]рэтэр шахамал малай [...]һээ 940 центнер тар[гар]ха тушаахамнай. Удаань [...] жэлэй нэгэдэхи квартал[дa] тустань 3,6 центнер тата[...]гожо тушаахаар үшөө 60[...] шахан таргалуулжа бай[на].

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, [...] арга боломжо, хүсэ ш[...] элсүүлэн хүдэлжэ, үбэлж[элгэ] эмхитэй һайнаар үнгэргө[жэ, бү]хы малайнгаа түл түрэ[...] за хоролтогүйгөөр абаха, [мяха,] һү ехээр үйлэдбэрилхэ, г[үрэндэ] элбэгээр тушааха түсэб[...]гаяа амжалтатайгаар д[үүргэ]хын түлөө манай со[вхозой] ажалшад, малшад иигэж[э бү]майн оролдоно.

Ц. РАБДАН[ОВ],
Хэжэнгын совхозой дир[ектор].

Һонирхолтой семинар

Үльдэргэ тосхоной арадай музейдэ нютагай һургуулиин багшанар, медицинын хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд һаяхан олоороо сугларба. Ушарынь гэбэл, эндэ хүн зоной дунда атеистическэ пропаганда һайжаруулха тухай нютагай интеллигенциин семинар зарлагдаһан байгаа.

Ламын шажанай үзэл сурталда эсэргүү тэмсэлэй шухала асуудалнууд тухай эндэхи арадай музейн директор Ж. Д. Сампилон элидхэл хэбэ.

Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев «Ажалшадые материалис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ тушаа КПСС-эй XXIV съездын табиһан зорилгонууд тухай» элидхэл хэхэ зуураа ламын шажанай үзэл сурталай удха ба тэрээнэй хүн зондо ямар хоро үзүүлдэг дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

Һурагшадай, залуушуулай дунда научно-атеистическэ хүдэлмэри һайжаруулха зорилгонууд тухай Үльдэргын дунда һургуулиин директор Ж. Д. Мажеев сугларагшадта тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

Л. БАДМАЕВА.

РСФСР-эй 1972 оной гүрэнэй бюджет ба РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай

Республикын финансын министр депутат И. И. ФАДЕЕВЭЙ элидхэлһээ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

...ёвет хүн зоной улам ургажа бай...эрилтэнүүдые бүримүһэн ханга...бадалда зониие ажаһуудалайнь ...р хангалга ехэ һуури эзэлдэг ...элидхэлшэ саашань тогтон хэ... Үнгэрһэн табан жэлэй турша...еспубликын арад зоной ажаһуу...й эрилтэ хангаха хэрэг һай...улгада нэгэ миллиард шахуу ...риг һомологдоо һэн. Шэнэ та...жэлэй нюурта энэ хэрэгтэ мүнгэ ...һураггүй ехээр гаргашалагдаха юм. Ерэхэ жэлдэ энэ һалбарида 319 миллион түхэриг һомологдохо.

Социально-культурна хэмжээ ябуулгада ехэ мүнгэ һомололго хадаа ажалшадай байдал һуудал улам һайжаруулхын тула Коммунис парти болон Советскэ правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байһанай гэршэ мүн болоно.

1972 оной бюджедэй проектын ёһоор энэ хэрэгтэ 22874 миллион түхэриг тусгаарлагдаха болонхой.

1972 ондо Россин Федерациин автономито республиканuудай, хизаарнууд болон областьнуудай экономикэ болон соёл гэгээрэл улам үргэнөөр хүгжөөгдэхэ юм. Нютагуудтахи ажахынууд болон социально-культурна эмхи зургаануудые үргэдхэхэ, арад зоной ажаһуудалай эрилтэ бүримүһэн хангаха хэрэг улам һайжаруулха хэмжээтэйгээр бюджедһээ мүнгэ һомололго ехэдхэгдэхэ юм. РСФСР-эй автономито республиканuудай гүрэнэй бюджедүүдэй, нютагай бюджедүүдэй хэмжээн 17195,6 миллион түхэриг болохо юм.

1970 оной РСФСР-эй гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухайда РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тоосоо РСФСР-эй Верховно Соведэй баталамжада РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет табина гээд саашань элидхэлшэ мэдээсэбэ. Доходойнгоо талаар бюджет 41145,8 миллион түхэригөөр дүүргэгдээ гэхэ гү, али энэнь 105,2 процент болоно, гаргашынгаа талаар 40384,6 миллион түхэриг болоо гэхэ гү, али энэнь 103,3 процент болоно.

◆

...71—1975 онуудта РСФСР-эй ...й ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй та...жэлэй түсэб тухайда, 1972 он...СФСР-эй арадай ажахые хүг...э гүрэнэй түсэб, 1972 оной ...Р-эй гүрэнэй бюджет тухай ба ...ондо РСФСР-эй гүрэнэй бюд...й гүйсэдхэл тухайда РСФСР-эй ...вно Соведэй түсэблэлгын-бюд...й болон һалбаринуудай комис...нэмэлтэ элидхэл түсэблэлгын...етнэ комиссиин түрүүлэгшэ де...**С. Н. Сабанеев** хэһэн байна. ...ьань эдэ хоёр элидхэлнүүд ту...үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

...СС-эй Ленинградска обкомой ...эхи секретарь депутат **В. И. ...ов** үгэ хэлэхэ зуураа иигэжэ ...лбэ: табан жэлэй зорилгонуу...ажалтатайгаар дүүргэхын тула ...бэриин бүхы арга нөөсэнүүдые ...үлжэ хэрэглэхэ шухала гэбэ. ...эрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха ...р хороохо, үйлэдбэридэ нэб...эхын түлөө тэмсэл, тэрэшэлэн ...жэлэй даалгабариие дүрбэн ...р дүүргэхэ гэһэн хүдэлмэришэ...коллективүүдэй үүсхэл Ленин...й предприятинуудта үргэнөөр ...ржэ, социалис мүрысөөн дэл...нэй гээд оратор хэлэбэ. Ара...үргэн хэрэглэлэй эд бараа гар...хэрэгтэ парти, правительство ...ааналаа табина гээд ажалшадай ...утадуудай Москвагай областной ...эй гүйсэдкомой түрүүлэгшын ...шо депутат **В. П. Прохоров** хэ... Арад зондо шухала хэрэгтэй эд ...ехээр гаргаха гээшэ манай ...ин XXIV съездын шиидхэбэри...ые бэелүүлхэ шухала нүхэсэл...й нэгэн мүн, энэ жэлдэ иимэ ...раа бүтээн гаргалга область ...зуу миллион түхэригөөр ехэ ...ю юм.

...бан жэлэй түсэбые тон тодоор, ...ухаанай ёһоор үндэһэлэн та..., ажахын болон культурна ...үлалтын, арад зоной ажаһуу...һайжаруулха талаар холын ха...й ехэ ехэ зорилгонуудые бэе...э арга олгоно гээд Щекинскэ ...ческэ комбинадай хүдэлмэришэн, депутат **Н. Г. Голышева** тэмдэглэбэ. Комбинадай хүдэлмэрилэгшэд табан жэлэй эсэстэ продукци гаргалга нилээд ехэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэжэ шиидэээ.

Кемеровскэ областиин «Прокопьевск-уголь» гэжэ комбинадай «Маганак» гэжэ шахтын бригадир, депутат **Н. И. Куликов** ендэртэ гараба. Табан жэлэй түсэбые бэелүүлхын тулада оролдосотойгоор ажаллаха хэрэгтэй. Манай областиин ажалшад жэлэйнгээ уялгануудые нэгэ һараар урид дүүргээ.

Депутадууд: КПСС-эй Московско горкомой секретарь **Л. А. Борисов**, С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Томскын политехническэ институдай студент **А. Г. Пузыревич**, КПСС-эй Кировскэ обкомой нэгэдэхи секретарь **И. П. Беспалов**, Удмуртска АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **П. П. Сысоев**, ажалшадай депутадуудай Куйбышевска областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. Ф. Коннов**, Краснодарска хизаарай Отраднинска районой «Урупский» гэжэ гүрэнэй үүлтэртэ заводой һаалишан **Л. И. Кабаненко** болон бусад үгэ хэлэһэн байна.

1971—1975 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй табан жэлэй түсэбэй, 1972 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй гол шухала хараа тодорхойлолгонуудые һайшааха гэһэн дурадхал депутадууд оруулаа.

Совет хүн зон тухай саг үргэлжын анхарал хандуулжа байһанайнь түлөө Коммунис партида, Советскэ правительствада гүн ехэ баяртай байһанаа, шэнэ табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, шадабаряа зорюулхаар бэлэн байһан тухайдаа үгэ хэлэгшэд мэдүүлбэ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал улам бэхижүүлхэ, түби дэлхэйдэхи түгшүүрилтэ байдал зөөлэрүүлгэдэ зорюулан КПСС-эй Центральна Комитедэй бэелүүлжэ байгаа гадаадын политическэ ажал ябуулгые бүримүһэн дэмжэжэ байһаниинь депутадуудай хэлэһэн үгэ соо эли тодоор харагдаба.

* * *

МОСКВА. (ТАСС). РСФСР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй II сесси декабриин 9-дэ Кремлиин Ехэ ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Депутадууд Россин Федерациин арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ гүрэнэй табан жэлэй түсэб тухай, РСФСР-эй арадай ажахые 1972 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, республикын 1972 оной гүрэнэй бюджет ба РСФСР-эй 1970 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай элидхэлнүүдые үглөөнэйнгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлсээ.

(ТАСС).

Социалис Ажалай Герой Пылжит Бальчиновна Жалсанова республика дотороо суута гараһан малшадай нэгэн юм. Энэ нүхэрнай Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой мал ажалда хүдэлнэ. Пылжит Бальчиновна мүнөөшье фермэдэ ажаллаһаар. Пылжит Бальчиновна һамбаа олоходоол үхибүүдээрээ хөөрэлдэдэг, тэдэнэйнгээ һуралсал тухай ехэтэ һонирходог юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Б. Жалсанова Дулгаржаб, Дарима басагадтаяа.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ЭДИР ХҮГЖЭМШЭДЭЙ ЭХИН ЗАМ

ХУРАМХААНАЙ үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулиин һаруул уужам классууд соо хүгжэмэй ирагуу гоё аялга зэдэлнэ. Юрэдөө, энэ һургуулиин хажуугаар үнгэрһэн хүн бүхэн ээлүүдгүй зогсожо, аяшархан шагнаха юм. Энэмнай хадаа үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулиин классууд дотор үнгэргэгдэжэ байһан хэшээлнүүд мүн болоно.

Тус һургуулиин нэгэ класс дотор багша Любовь Устиновна Шкаброва пианино дээрэ Шопенэй «Ноктюрн» наадажа һууба. Багшынгаа гүйсэдхэһэн хүгжэмые шагнажа һууһан үхибүүд булта амяа даранхай, абяа анир гүйнүүд. Класс соонь агуу поляк композиторай зохёоһон хүгжэм ээнииинь болошонхой.

Иигэжэ хэшээл бүхэндөө дэлхэйн, али олон үе сагай композиторнуудай бэшэһэн гайхамшагта хүгжэмые һургуулиин үхибүүд шагнадаг, шудалдаг байха юм. Магнитофон гү, али грампластинка дээрэ зэдэлһэн хүгжэмэй найруулгые, түхэл маягые багшанар үхибүүдтэ даамай зохидоор ойлгуулан хөөрэнэ. Тиимэһээ үхибүүд хүгжэмэй гайхамшагта нюусые үдэрһөө үдэртэ бүри тодоор тайлбарилжа һурана. Эгээл эдэ хэшээлнүүдтэнь орожо харабалтнай, бишыхан үхибүүдэй шэг шарайда нэгэ гэбэл баяр, омогорхол гү, али бодолгото болоһон тэмдэг эли тодоор үзэгдэхэл байха. Тиихэдэнь, ерээдүйн хүгжэмшэдэй дура сэдьхэлые хүгжэмэй али зэргээр ээлһые эрхэ бэшэ ойлгохот.

Теэд хүгжэм, дуунда дурлаһан, тэрэниие шудалжа эхилһэн багашуул манай Хурамхаанда олон. Үхибүүдэй хүгжэмэй һургуули тээшэ баян, балалайка, гитара болон тусгаар нотын папкануудые һугабшалһан хүбүүд, басагад һубарин ошожол байдаг.

Һаяхана минии энэ һургуулида ороходом, нэгэ класс соо ородой бэлигтэ композитор С. А. Рахманиновай «Итальянска полько» гэһэн зохёолыень хэнэйшьеб яһала шадамараар наадаха соностобо.

Ошожо харан гэхэдэ, багахан бэетэй басаган пианино дээрэ бэедээ найдангяар, тон бэлэхэнээр энэ хүгжэм гүйсэдхэжэ байба. Хожомынь танилсабабди. Тэрэмнай Хурамхаанай дунда һургуулиин зургаадахи классай һурагша Дондокова Маша гээшэб гэжэ өөр тухайгаа хөөрэбэ.

Маша үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулида табадахи жэлээ пианино дээрэ наадажа һурана. Тэрэ хэдэ хэдэн композиторнуудай зохёоһон хүгжэм гүйсэдхэнэ. Ганса энэ һуралсалай жэлэй эхилхэһээ хойшо Моцартын «Турецкэ марш», Гайдны «Ми-минор» гэһэн сонатые, тиихэдэ Шубертын «Серенада» гэһэн яһала хүшэрхэн зохёолнуудые пианино дээрэ наадана. Бүхы сэдьхэлһээ оролдоһоной ашаар түйлагдаһан амжалта гээшэл. Ходол иигэжэ һуража ябаа һаа, багшынгаа этигэл найдабариие Маша басаган харюулха гэжэ батаар һанагдана.

Өөрөө Любовь Устиновна Шкаброва дүрбэн жэлэй туршада Хурамхаанай үхибүүдые хүгжэмдэ һургажа байһан бэлиг шадабаритай багша юм. Тэрэнэй классата Санданова Света, Булгатова Люда, Дамбаева Надя болон бусад һурагшанар фортепиано дээрэ наадаха талаар мүн баһа эрхим амжалтануудые түйлаа. Юуб гэхэдэ, Любовь Устиновна һурагшанартаа зааһан юумэеэ дууһан ойлгуулхаһаа гадна, тэдэндээ шанга эрилтэ табидаг юм. Тиимэһээ үхибүүд багшынгаа хэлэһэн юумые хододоо анхарал ехэтэйгээр хадуужа абадаг байна.

Һургуулиин удаадахи класс соо багша Хубито Очирович Раднаев үхибүүдые баян дээрэ наадажа һургана.

Томо гэгшын баянай саанаһаа арай гэжэ бултайһан Володя Будаевай наадажа һуухыень хараһайт. Хубито Очирович тэрээндэ ямар нотые хайшан гэжэ наадахаб гэжэ хажууһаань һалангүй заажа, Володиин бишыхан гарнуудынь, уян нугархай хургадынь баянай клавишануудые тэмтэрэн бэдэрнэ. Иигэжэ хүгжэмдэ һурахын хүшэрхэн замаар нэгэдэхи классай һурагша Будаев Володя эгээл түрүүшынгээ алхамуудые хэжэ эхилээ.

Хубито Очирович Раднаевай багшалдаг класста хүгжэмдэ һурагшад Ларионов Женя, Залуцкий Витя, Содномов Слава гэгшэд баян дээрэ наадажа, эрхимүүдтэ тоологдожо ябадаг. Тиихэдэ Молчанова Ира бүри ходорхой ульгамханаар наадана.

Мүн багша Светлана Цыденовна Халзанова эдир хүгжэмшэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ горитойхон амжалта түйланхай. Классайнь арбан табан һурагшадай дундаһаа Манданова Вика, Дондипова Вика, Жалсараева Ира гэгшэд эрхимүүдэй тоодо оролсоно. Тиихэдэ нэгэдэхи класста һурадаг Молчанова Ирина пианино дээрэ хоёр гараараа наададаг болонхой. Эдэнэр гэр гэртээ үни удаан наададаг, һуралсалдаа оролдосотойгоор хандадаг байна.

Үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулиин анхан бии болохо сагһаань хүдэлжэ байһан директор Анатолий Дондупович Гармаевтай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Манай Хурамхаанай үхибүүдэй хүгжэмэй һургуули зургаан жэлэй саана эмхидхэгдэһэн юм, — гэжэ Анатолий Дондупович хөөрөөгөө эхилээд, саашань иигэжэ үргэлжэлүүлбэ. — Анха түрүүшээр һургуулимнай Баргажанай аймагай үхибүүдэй хүгжэмэй һургуулиин филиал байжа, тэндэмнай арба гаран һурагшанар һуража, хоёр багша ажалладаг байһан юм. Теэд мүнөө манай эндэ тусгаар һургуули бии болгогдонхой. Наян хоёр һурагша хүгжэм шудална, ганса мүнөө жэлдэ гушан үхибүүн нэгэдэхи класста абтаа. Тиихэдэ багшанарнай олошороо, долоон хүн багшална. Мүнөө жэлдэ Улаан-Үдын Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищи дүүргэһэн С. Ц. Бубеева, соёл-гэгээрэлэй училищи дүүргэһэн В. В. Татарников, аймагай соёлой таһагай инспектор В. Э. Цыренов гэгшэд эндэ багшална. Гэхэтэй хамта манай һургуулиин байшан мүнөө сагай эрилтэдэ яашье харюусанагүй. Нэгэ класс соо үнгэргэгдэжэ байһан хэшээлнай нүгөөдэ класс соо дуулдадаг тула ехэ һаад үзүүлдэг, тиихэдэ һургуулидамнай хүгжэмэй инструментнүүд дуталдана.

Манай һургуулиин һурагшанар, багшанар ниитын ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, концерт наада бэлэдхэхэ, агитбригадада ябалсаха хэрэгтэ үүсхэл гарган байдаг юм.

Нүхэр Гармаев тон зүб хэлэнэ.

Эдир хүгжэмшэдэй эхин зам эндэһээ эхитэй. Энэ замынь уужам һаруул, һайхан, захагүй ута байха бшуу.

К. БУБЕЕВ.

ХИЛЬЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ООН-до тараагдаба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой дэргэдэ байдаг СССР-эй саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхи Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдмэл партиин зургаадахи съезд дээрэ декабриин 7-до нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын текстые эндэ тарааба.

ДЭЛХЭЙН ХЭБЛЭЛ Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭДЭ ГОЛ АНХАРАЛАА ХАНДУУЛНА

Дэлхэйн хэблэл Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдмэл партиин VI съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэдэ гол анхаралаа хандуулна.

ВАРШАВА. «Трибуна люду» газетэ «Ленинизмын илагдашагүй хэрэг — манай амжалтануудай эшэ нүхэсэл», «Польско-совет хани барисаае бэхижүүлгэ—манай партинуудай түүхэтэ габьяа мүн» гэһэн томо гаршагуудые нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэдэ зорюулба.

ДЕЛИ. ПОРП-ын VI съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ Индидэ ехэ һонирхол үүсхээ. Индостанай хахад аралдахи һүүлэй хёмороонууд тухай Л. И. Брежневэй хэлэһэниинь газетэнүүдэй түрүүшын хуудаһануудта тунхаглагдаба. Тиихэтэй хамта, зэбсэгтэ тулалдаае болюулха, Азиин хүршэ хоёр гүрэнэй хоорондо эб хангаха гэһэн уряада эндэхи хэблэл онсо анхарал хандуулна.

ПАРИЖ. Парижай газетэнүүд нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ эли газарта тунхаглаба. Газетэнүүд Индо-Пакистанай хёмороон, Европын асуудалнууд тушаа КПСС-эй делегациин толгойлогшын хэлэһые тусхайлан толилбо.

НЬЮ-ЙОРК. «Нью-Йорк Таймс», «Вашингтон пост» газетэнүүд Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые тобшолон тунхаглаха зуураа, аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ бүхэевропын зүблөө 1972 ондо зарлаха бэлэдхэл хэхыень баруун оронуудые Советскэ Союз уряалба гэжэ онсолон тэмдэглэнэ.

ЛОНДОН. Англиин бүхы газетэнүүд Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ шэнжэлэн тунхаглахадаа, Советскэ Союз Индостанай хахад арал дээрэхи хюдалдаа болюулхые уряална гэжэ онсолон тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ ДЭЭРЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). ООН-ой Генеральна Ассамблей Индостанай хахад арал дээрэхи байдалые онсо яаралтай заседанинууд дээрээ зүбшэн хэлсэбэ.

ООН-ой генеральна секретарь У Тан Ассамблей дээрэ үгэ хэлэхэдээ, граждан зоной ажабайдал сахин хамгаалхын тула зохихо бүхы хэмжээ абахыень хёмороондо хабаадагша талануудые уряалба. Зүүн Пакистанда байһан ООН-ой түлөөлэгшэ тохёолдоһон оршон байдалда абтажа боломоор хэмжээнүүдые зүбшэн хэлсэхын тула Уласхоорондын Улаан Хэрээһэнэй түлөөлэгшэтэй харилсаа гэжэ У. Тан мэдээсээ.

Гол асуудалһаа Ассамблейе һамааруулха гэһэн һэдэлгые, тайлбарилан хэлэбэл, Зүүн Пакистанай 75 миллион зондо эсэргүү хэһээлгэ хюдалгын хэмжээнүүдые Пакистанай засагаархидай зүгһөө абаһанһаа уламжалан олон мянган эгээлэй хүнүүдэй хосорһон, 10 миллион шахуу хүнүүдэй Инди худар зугадаха ябадал тохёолдуулһан баримтые балартуулха һэдэлгэнүүдые совет түлөөлэгшэ Я. А. Малик буруушааба.

Индостанай хахад арал дээрэ мүнөө боложо байгаа зэбсэгтэ тулалдаан, ба Зүүн Пакистанда тохёолдоһон политическэ шанга зүришэлдөөн хоорондоо таһаршагүй холбоотой гэжэ дискуссиин үедэ үгэ хэлэгшэдэй олонхи тэмдэглэбэ. Мүнөөнэй энэ хёмороонойгол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, үнгэрэгшэ жэлэй декабрьда болоһон һунгалтын үедэ Зүүн Пакистанай хүн зоной дура хүсэлөө мэдүүлһэн ябадалда харюу болгон, Пакистанай сэрэгэй засагаархид хюдалга, тамалалга хэһэн байгаа гэжэ Цейлоной, МНР-эй, Венгриин, Болгариин, Бутанай, Чехословакиин, Польшын ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд мэдүүлбэ.

США-гай, Японой, Италиин ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, буудалдаа болюулха, сэрэгүүдые гаргаха гэһэн уряада гол анхаралаа хандуулаад, хёмороонойүүдхэгдэһэн шалтагаан элирүүлхэ оролдолго огто гаргаагүй. Гэхэ зуура, хүн зондо эсэргүү хюдалга, мүрдэлгэ Пакистанай засагаархидай хэһэнһээнь уламжалан, Зүүн Пакистанда тохёолдоһон байдал мүнөөнэй хёмороонойгол шалтагаан болоһониинь элитэ. ООН-дохи маоцзедуновска түлөөлэгшэ США-гай, Португалиин ба бусад колониальна гүрэнүүдэй делегацинуудтай хушуу холбон, Индиин политикада, Советскэ Союзда харша харалгын үгэнүүдые хэлэһэн байна.

Аргентинын түлөөлэгшэ хэдэн оронуудай нэрэһээ резолюциин проект оруулба. Тэрэнь дайнай ябуулга дары зогсоохын, сэрэгүүдые оронуудайнь газар дээрэ бусааха хэмжээнүүдые абахыень Инди ба Пакистаниие уряалаад хизаарлана. Тэрэшэлэн Зүүн Пакистанһаа хашагдан зугадагшадые һайн дураар нютагтань бусааха шухала гэжэ һанамжална.

Дуугаа үгэлгэ болобо. Аргентинын проектые 104 делегаци дэмжээ. Советскэ Союзай ба бусад 10 ороной делегацинууд (Бутан, Болгари, БССР, Куба, ЧССР, Венгри, Инди, МНР, Польшо ба УССР буруушаажа дуугаа үгөө.

Арбан делегаци (Англи, Афганистан, Чили, Дани, Франци, Малави, Непал, Оман, Сенегал, Сингапур) һаналаа бариһан, хэдэн делегаци (Бирмэ, Гвиней, Лесото, Мальдивы, Маврики) дуугаа үгэлгэдэ хабаадаагүй.

Совет резолюциин проект дуугаа үгэлгэдэ табигдаагүй.

ИНДОСТАНАЙ ХАХАД АРАЛ ДЭЭРЭХИ ДАЙНАЙ ЯБУУЛГАНУУД

...ЕЛИ. (ТАСС). Индиин тусхай ...онүүдэй ёһоор, хилын баруун ...тогай элдэб секторнүүдтэ ...байлдаанууд боложо үргэл...һоор. Урдань буудалдаанай ...оогдоһон линиһээ 8—12 ки...трэй зайда Индиин сэрэгүү...сухариһан ба Тави мүрэнэй ...эрьедэ бэхижэһэн — Чхам...секторто үсэд шанга байл...нууд болоно. Буудалдаанай ур...зогсоогдоһон линиһээ саа...дайсаниие намнаха һэдэлгэ ...ин зүгһөө хэгдэнэ.

Индиин сэрэгүүд урда зүгтэ, Бармерай секторто добтолгоёо улам шангадхажа байнхай. Эндэхи Бармерай (Инди) — Хайдарабадай (Пакистан) харгыгаар Пакистанай газар руу 50 километр гүнзэгырэн ороо.

Индиин радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, Индиин арми Зүүн Пакистанай ниислэл — Дакка хотые «хүреэлһэн бүһэлүүрээ уйтаруулжа» байна. Джессор, Силхет хотонууд эзэлэгдээ. Декабриин 8-най үглөөгүүр Пакистанай сэрэгүүд Кхулну портые орхижо гараба. Индиин сэрэгүүд провинциин зүүн зүгтэ «Мукти Бахини» гэжэ сүлөөрэлгын отрядуудтай хамта Комилла хотые бүһэлөө. Эсэргүүсэһэнэйтнай дэмы, бэеэ тушаагты гэһэн уряатайгаар Индиин армиин генеральна штабай начальник генерал Манекшоу Зүүн Пакистандахи пакистан сэрэгүүдтэ хандаба.

Индиин сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ Делидэ болоһон пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хэдэн үдэрэй зэбсэгтэ тулалдаанай үеэр Пакистанай үзэһэн гээлтэ хороолто тухай мэдээнүүдые дурдаа.

Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, хёморооной эхилхэһээ хойшо Пакистан дүн хамта 138 танкаа алдаа. Тэдэнэй 116-ниинь — баруун тээ, 22-ынь—зүүн тээ бута сохигдоһон байна. Пакистанай 53 самолёт унагаагдаа. Индиин ВМС Пакистанай 8 кораблиие уһа руу шэнгээгээ.

Индо-Пакистанай хёмороон ба Советскэ Союзда эсэргүү Пекинэй политика тухай

...ндостанай хахад арал дээрэхи ...йдалай шахардуу шанга бо...онтой дашарамдуулан, Пеки...й засагаархид Советскэ Союз...харша һанаашалгануудые хой...хойноһоонь гаргажа эхилээ. ...үлэй гурбахан үдэрэй тур...да ТАСС-ай мэдүүлгэ тушаа ...ыхуугай статья, «Женьминь ...баогой» «шэнжэлэгшын» ста..., Англиин «Санди таймс» ...етэдэ Чжоу Энь-лайн үгэһэн ...ервью гараа, ООН-ой зэргэ...байдаг Хитадай түлөөлэгшын ...етскэ Союзда харша, Индидэ ...ша мэдүүлгэнүүдые эдэ бү...н дээрэ нэмэбэл, Советскэ Со...а эсэргүүгээр Пекиндэ ябуу...дадаг хорото номнолой али ...ай ехэ хэмжээтэй байһаниинь ...болоно.

...нди Пакистан хоёрой хоорондын хёмороое «Советскэ Союзай тухиралгын хойшолон» гэжэ, эб найрамдал, хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай совет-индиин договорые «зэбсэгэй хүсөөр түримхэйлэлгэ хэхын тула Индиин хэрэглэхэ арга» гэжэ Пекинэй номнолшод худал хуурмагаар харуулхые бодоо, баримтануудта зүйлшэн Хитадай номнолшод ба хүтэлбэрилэгшэдэй хэжэ байгаа ябуулганууд үнэн ушарые хазагайруулна, Хитадай арадые мэхэлнэ, Советскэ Союз ба бусад оронуудай хоорондын эбые таһалха һэдэлгэ гаргана.

1970 ондо болоһон һунгалтын үеэр Арадай лигэ гэжэ партиие Зүүн Пакистанай хүн зоной бүрин дэмжэһэн тухайдань Пекин юушье хэлэнэгүй. Автономито байдалай, юрэнхы граждан эрхэ сүлөөгэй түлөө Зүүн Пакистанай хэжэ байгаа тэмсэл тухай юушье хэлэнэгүй, байгша оной март соо тус лигиин хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлэжэ эхилһэн хэлсээе Пакистанай правительствын таһалдуулһые, М. Рахманиие, Арадай лигиин бусад хүтэлбэрилэгшэдые хиналтада абаһан ба сүүдлэһэн тушаа, Зүүн Пакистанай хүн зониие засагаархидай ба Пакистанай правительствын армиин зүгһөө мүрдэһэн, хюдаһан тушаа юушье хэлэнэгүй.

Зүүн Пакистанһаа хашагдан тэрьелэгшэдэй мүнөөнэй байдал тухай Пекинэй засагаархид юушье хэлээгүй. Эдэ хэдэн миллион зон Зүүн Пакистанай сэрэгэй засагаархидай хэрзэгы мүрдэлгэ, алалгаһаа тэрьелжэ, Эхэ нютагаа орхижо, Инди худар зугадаха баатай болоо бшуу.

Хара хархис зорилготой Пекинэй номнолшод ороной зүүн хубиин хүн зон тушаа Пакистанай засагаархидай хэрэглэжэ байгаа мүрдэлгэ, хэһээлгэн ба хюдалгые сагааруулан үмэглэлгын замда ороо.

Зүүн Пакистанай хүн зон тушаа зэрлиг муухайгаар аашалагшадые «арадай аша туһые хамгаалагшад» гэжэ харуулаад, харин Зүүн Пакистанай үнэнтэ сүлөөлэгшэдые «Пакистанда арсалдаа, хёмороо үүдхэгшэд» гэжэ Пекинэй «үмэглэгшэд» номноно.

Индостанай хахад арал дээрэ тохёолдоһон байдалые Аюулгүйн Соведтэ зүбшэн хэлсэлгэдэ Зүүн Пакистанай арад зоной түлөөлэгшэдые уриха гэһэн дурадхалые Пекинэй засагаархид буруушаажа дуугаа үгөө һэн.

Зүүн Пакистанай 10 гаран миллион зониие «бэе тээшээ татаа» гэжэ Индиие гэмнэхэһээ гадна, 1959 ондо Түбэд орондо буһалгаа үүдхэжэ, «Хитадай хэдэн арбаад мянган эрхэтэдые зугадуулан абаашаа һэн» гэжэ «Жэмнинь жибао» газетэ бэшэнэ. Энэнэй ямар ушартайб гэхэдэ, Пекиндэхи офицерэй бэргэн нэгэ бэедээ хоро хүргөө гэһэншүү болоно. Хитадташье, тэрэнэй үүмгэлдэгшье орондо хэрэг ушарынь балайл һайн байгаагүй хаш.

Индо-Пакистанай хилэ дээрэ болоһон хёмороон тушаа Хитадай засагаархидай тараажа байгаа Советскэ Союзда эсэргүү худал хуурмаг үгэнүүд, Зүүн Пакистанай арад зондо эсэргүү Пакистанай сэрэгэй ябуулганууд, сүлөөтэ байдал ба граждан эрхын түлөө хүдэлөөе хүсөөр даралга— эдэ бүгэдэнь национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ, империализмые буруушааһан тэмсэлдэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хамаагүйгөөр хандадагые үшөө дахин гэршэлнэ. Үнэндөө, Хитадай хүтэлбэрилэгшэд энэ тэмсэлдэ эсэргүү хүсэнүүдтээ үгэсэн нэгэдэнэ.

Индостанай хахад арал дээрэ боложо байгаа иимэ хэрэгүүд тушаа Советскэ Союзай баримталдаг тодорхой хараа бодолые хазагай буруугаар харуулха гэжэ маоис хүтэлбэрилэгшэд һэдэнэ. Тиихэдээ империалис хүсэнүүдтээ нүхэсэнэ бшуу. Зүүн Пакистанай арад зоной хуулита эрхэ ба аша туһыень хүндэлһэнэй үндэһөөр лэ тэндэхи политическэ байдал гуримшуулха, алалсаа хюдалдаа болюулхын түлөө Советскэ Союз эрид шууд тэмсэжэ байһаниинь мэдээжэ.

ОРОДОЙ АГУУЕХЭ ПОЭТ Н. А. НЕКРАСОВАЙ ТҮРЭhӨӨР 150 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ

НЕКРАСОВ

Һамбаа оложо
hаяхан Петербургаа
ерэнхэй,
Анханай эндэхи
алдарта поэт Некрасов
Янзын ангуудтай
Ярославска губерниингээ
ой соогуур
Агнахаяа гараба.
Агаарынь амилжа
ханашагүй.

***

Анханай халуун,
агнуурииhь шунал
буурантажа,
Чаhатай боложо
намар сагаа ерүүлхэдэшни,
Агнуури бэшэ
ажабайдал тухай бодолнууд
Шэнэ долгёор
сэдьхэл зүрхыешни
хүльбэрүүлдэг.

***

Үхэлтэ hомоороо
үнинэй сорьёогүй бууханаа,
Хүбхэ ургаhан
хүрин шулуунда түшүүлээд,
Түмэн бодолдоо
төөрihэн ухаагаа гүйлгэжэ,
Түгэсэг дээрэ
түни номохон hууханана.

* * *

Бэшэхэ саарhа,
бэхэ, үдэ гуурhаяа
бэедээ абалсажа
ябаагүй байhан ушарhаа,
арбаад мүртэй
аялга хүгжэмтэ шүлэгүүдые.
Ухаан соогоо
ураханаар холбожо зохёоно.

***

Ойдо hанагдаhан
ойро түрэл мүрнүүдынь
Бусажа харитарынь
бултадаа толгойhoонь
мартагдаад,
Бултыень саарhанда
буулгаха хүсэл түрэхэдэнь,
hанагдахагүй байханъ ха...
Һанаата болон hууханана.

***

Гэб гэнтэ
гэшүүhэн ойрохон хухараад
Крепостной таряашан
Крестинын үбгэн дедушка,
Сагаан hахалаараа
саана холоhoо, танигдабашье,
hүхэеэ баринхай
hүүдэр шэглэн гэшхэлбэ.

***

— Макар Иваныч,
наашаа жааха тогтожо,
Хорон ёгто
хошоо үгэеэ хэлытэ!
Эндэ hуухыемни
харан сасуу яахадаа,
Эрье жалга
уруудан саашаа харайшабаш?

***

Үндэр наhатай
үргэн сагаан hахалтай
Макар Ивановичнинь
Маргаhаар айhаар дүтэлхэжэ,
Барин эзэндээ
баггүй дооро дохино ха.
Гэнтэ уулзаhандаа
гэмээ наманшалан хэлэбэл
ха:

***

— Николай Алексеевич,
намайе мүнөө хайралыта,
Танай ой соо
табан хуhа отолоолби...
Сагаан hахалтада
саашань олые хэлүүлэнгүй,
Баруун гараараа
барин эзэниинь зайгаба ха.

***

Макар Иванович
манда хабаатай энэ ойhoo
Хэрэгтэй модоёо
хэдынэйшье сагта отологты.
Сурилта таряалангаа
гуурhаараа хахалдаг
намдашни,
Үсхэн ойшье
үрэжэлтэ хадаланшье
хэрэггүйл даа.

***

Наhа дүүрэжэ,
нарата дэлхэйтээ
хахасахадашни,
Нарhан арбаад лэ
хабтагай гэрхэн хэрэгтэйл
даа.
Хуhатай ойемни
хуряаха таряанайм
газартайгаар,
хуурсагта хэлсэхэгүй,
хуу үлдэхэ Россидаа...

***

Дуу шүлэгүүдни
дууhандаа зоноороо
hайшаагдан,
Уужам орондоо
уншагдаhаар байгаал haa,
Одоо намдашни
ондоо юуншье хэрэггүйл даа.
Энээхэн наhанайм
эрхим хүсэл бэежэхэл даа.

***

Агуу Россимнай
арадуудай үри хүүгэдынь
Үзэг номтой
үнэншэ хүнүүд болоод лэ,
Гэрэлтэ ухаатан
гэр бүхэнhөө суглархал даа,
Түмэнэй хүсэл
түүхэтэ ёhoop бэежэхэл даа.

***

Алдарта Некрасовай
арюун үндэр хүсэлынь
Агуу орондомнай
аяар үнинэй бэелүүлэгдээд,
Буряад малшадай
буянтай, золтой хүүгэдынь
Шүлэгыень уншанад лэ...
шүлэгөө өөртэнь зорюулнад лэ!

МАНАЙ АГУУ ШҮЛЭГШЭ

МҮНӨӨ бүхы совет арад зон, бүхы дэлхэйн болбосоронги хүн түрэлтэн ородой агууехэ поэт Николай Алексеевич Некрасовай түрэhөөр зуун табин жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна.

Николай Алексеевич Некрасов үнгэрhэн зуун жэлэй хахадhаа эхилээд ородой уран үгын хүгжэлтэдэ шэнэ, бүхэли үе нээжэ толгойлhон юм. Агууехэ Пушкинhаа дамжуулан абаhан уран дуунай аялганууд арад зоной зүрхэн соо орожо, сэдьхэл дурыень буляагаад, бодол ухааень hэргээhэн арюун hайхан намтартай. Некрасов өөрынгөө угаа ехэ оюун бэлигые, өөрынгөө зүрхэнэй гал дүлые арад зондо зорюулжа, зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ эрхим хүнүүдые зоригжуулан дуудаhан байна. Тиимэл хадань тэрэнэй шүлэгүүд, тэрэнэй поэмэнүүд бүм сая олон зоной сэдьхэл хүдэлгөө. Некрасовай шүлэгүүдые сээжэдээ носоожо, агууехэ Россин эрхим хүнүүд хаанта засагай урдаhаа тэмсэн бодоhон, каземат шулуун туламууд соо хосорhон, каторга сүлэлгэдэ хатуу зоригоо шангааhан байха юм. Алдарта поэдэй шүлэгүүд дуунай далайн долгёон боложо, бүхы Россин үргэн уужам соогуур салгидажа, хүн зоной дунда эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай ошо сасарhан байгаа.

Н. А. Некрасовай уран зохёолые В. И. Ленин үндэрөөр сэгнэдэг, дурлан уншадаг байгаа. «Некрасовай зохёол дээрэ бүхэли үе революционернүүд hуража гараhан ха юм» — гэжэ Ленин хэлэhэн байдаг.

«Уран дуугаа улад зондоо зорюулааб» — гэжэ Некрасов шүлэглэн хэлэхэ дүүрэн эрхэтэй байна. Үе сагайнгаа үнэн бодото байдалые өөлэн хээлэнгүй, сэхэ рүүнь хэлэhэн шэрүүн шүлэгүүдынь, тэмсэлдэ урялhан эгэшэг дорюун дуунуудынь манай совет үе саг хүрэтэр бүрин түгэс ерээ, арадай уран абдар соо сүм хадагалагдан ерээ.

Тиимэhээ бидэндэ Николай Алексеевич Некрасовай уран зохёол үнгэрhэн үеын поэдүүдтэ орходоо үлүүсэ hанагдадаг гээшэ. Имагтал арад зоной ажамидаралые, орон нютагайнгаа бодото байдалые харуулhан хадаа тиимэ дүтөөр бидэндэ үзэгдэнэ.

Н. А. Некрасовай зохёолнууд ородой поэзиин саашанхи хүгжэлтэдэ, Россин бусад үндэhэтэнэй уралал зохёолдо айхабтар ехэ, нүлөө үзүүлhэниинь элитэ. Некрасовай зохёолой hабагшаhаа уг залгамжалhан анха түрүүшын совет поэт гэхэдэ, бүри Октябриин революциин урда тээ шүлэг бэшэжэ эхилhэн Демьян Бедный болоно. Тэрэнэй 1917—1920 онуудта зохёоhон «Газар тухай, сүлөө тухай, солдадай хуби заяан тухай» гэжэ поэмэ Некрасовай «Русьда хэн hайн hуудаг бэ?» гээшэтэй адлирхуу байдагынь мэдээжэ. Мүн Д. Бедныи дуунууд Некрасовай зохёолнуудhаа удхалагдаhан байна.

Мүнөө үеын совет поэт Александр Твардовский агууехэ зохёолшодо дүтэ байhанаа өөрөө мэдэржэ, тэрэнэй шүлэгүүдэй ном үхибүүн наhанhаам хойшонхи «заяанайм дэбтэр» юм гэжэ хэлэhэн байдаг. Твардовскиин «Муравиин орон» гэжэ поэмэ тухай А. А. Фадеев иигэжэ бэшэhэн байна: «Некрасовай шүлэглэлэй маяг шэнжэтэйгээр аад, өөрын онсо удхатайгаар бэшэгдэhэн энэ поэмэ hүүлэй үеын эрхим поэтическэ зохёолнуудай нэгэн мүн». Гадна Михаил Исаковскиин дуунууд, Александр Прокофьевой шүлэгүүд Некрасовай зохёолнуудай уурагаар умдаасхалhан байха юм.

Мүн манай буряад шүлэг зохёолнуудта Н. А. Некрасовай нүлөөн ехэ. Ородой классигуудые манай бүри түрүүшын зохёолшод шудалан үзэхэдөө, түбхын түрүүн Николай Алексеевич Некрасовай зохёолнуудые ехээр hайшаадаг, илангаяа тэрэнэй шүлэгүүдтэхи арадай аман зохёолой аялгануудые, арадай дуунуудые, сэсэн оньhон үгэнүүдые, үльгэрэй үргэн далайсые ухаандаа хадуудаг байhан юм. Тэдээн дээрэhээ hабагша татажа, түрүүшынгээ зохёолнуудые бэшэhэншье ушарнууд олон.

Эндэ бүри хорёод оной hүүлээр илангаяа ехээр дэлгэрhэн «Боролжын оёорто бүмбэрдэг борохон хөөрхэн туулай» элихэн hанаанда ороно. «Табаг хүрэхэгүй мяхатайлби, тагша хүрэхэгүй шуhатайлби» гээд үбгэд хүгшэдтэ үдэшын түлүүрэй дэргэдэ уншаад үгэхэдэ, тэдэнэрэй нюдэнhөө эжэлүүдгүй уhан дуhалагша hэн. Мүн Солбоной Туяагай, Ц. Доной, Хоца Намсараевай зарим олон шүлэгүүд, поэмэнүүдэй аялганууд Н. А. Некрасовай зохёолтой хухалга нэгэдэнэ. Тиихэдэ Бато Базароной «Зүгы» гэжэ зохёолынь «Русьда хэн hайн hуудаг бэ?» гэhэн домоглолой зарим бүлэгүүдтэй, илангаяа «Бурлак» гээшэтэйнь сасуудхан хараад үзэгты. «Зүгыгөө» бэшэжэ байhан үедөө Бато Базарон Н. А. Некрасовай «Орина, солдадай эхэ» болон бусад зохёолнуудыень тушаан боложо оршуулаагүйнь сохом даа.

Юрэ буряад поэдүүд Н. А. Некрасовай олохон зохёолнуудые үндэhэн хэлэн дээрээ оршуулhан байна. «Парадна үүдэн дээрэ гараhан бодол», «Түмэр зам», «Таряашадай үхибүүд», «Жабар, Улаан хамар», «Генерал Топтыгин» болон бусад олон шүлэгүүд, поэмэнүүдынь hургуулиин хрестоматинуудта ороод мүнөөшье ябадаг.

Би Даша Черниновтэй хамта «Русьда хэн hайн hуудаг бэ?» гэhэн Николай Алексеевич Некрасовай зохёолойнь ажалай үндэр хара болоhон тууя домоглолые оршуулаа hэм. Энэ томо тоби ном соо хамагай түрүүн таряан ажалта Русь тухай, Россин тэрэ үеын помещик, чиновник, поп, купец, хаан тухай, арад зоной hэргэжэ, эрхэеэ эдлэхын түлөө тэмсэлдэ бодожо эхилhэн тухай домоглон хөөрэнэ, гуниглан дуулана.

«Ямар жэлдэб — тооложо мэдэ,
Ямар газартаб — таажа мэдэ,
Столбто дардам харгы дээрэ
Долоон эрэшүүл ушарбад:
Татуургатын губерниин,
Тэсэуйдхартын уездын,
Хооhонтуламай волостиин
Холбоо дүтын деревнинүүдэй —
Халааhатын, Хадхааhатын,
Хүлнюсэгэнтын, Хүлдөөшын,
Шатаашын, Үлдөөшын
Баhа Ганзудтын —
Уялгата долоон албатан
Ушарhан бэеэрээ буляалдабад:
Хэн Русьда зоргоороо,
Хүхюун тэнюун hуунаб? —
гээд.
Роман хэлэбэ: помещик,
Демьян хэлэбэ: чиновник,
Лука хэлэбэ: поп,
Гэдэhэ тэрзэгэр купчина! —
Гэлдэбэ Губинай хүбүүд —
Иван Митродор хоёр.
Үбгэн Пахом бахардаад,
Үгэлбэ, газар hабардаад:
Гоё гуа боярин,
Государиин министр.
Пров хадаа хаан, — гэбэ...

Нигээд эхилhэн айхабтар т[...] энэ домогын урда тээнь оро[...] болоод дэлхэйншье литерату[...] үзэгдөөгүй шэнжэ маягаараа [...] нэ ёhоной зохёол мүн болоо. [...] зохёол соohоо Волгын эрьеэр [...]лин гараhан:

Арадай хүсэн
Агуу хүсэн —
Энхэ hэшхэл,
Мүнхэ үнэн! — гэжэ дуун [...] дэлжэ, арад зонние эрхэ сүлөө[...] дарлалта богоолшолгоhoo мүл[...]хые дорюун абяагаар дуу[...] уряалаа hэн.

«Русь» гэжэ дуунhаань 19[...] ондо Владимир Ильич Ленин [...] татаха зуураа, «Русь ядуу, хү[...]гүй байхаяа болихо, гүйсэд дүү[...] хүсэтэй, баян болохо ябадал[...]дые яба-хээбэшье туйлаха» [...]рэгтэй гэжэ онсолон тэмдэглэ[...] юм.

Николай Алексеевич Некр[...]вай 150 жэлэй алдарта ойн [...] олонациональна бүхы совет [...] дууд ашата багша Ленинэй [...] татаhан ородой ехэ поэдэй [...]нүүдые үнэн хэрэг дээрэ сүм [...]лүүлээд байhанаа мүнөө юhэ[...] табан жэлэйнгээ түсэбүүд соо[...]ража, баясажа байна.

Цэдэн ГАЛСАНОВ

ЯРОСЛАВСКА ОБЛАСТЬ. Ород[...] агуу поэт Н. А. Некрасовай ажа[...]hан нютаг Россин эгээл ехэ [...] расхаалта газарнуудай нэгэн. Эн[...] зун бүхэндэ уран шүлэгшэд суг[...]жа, поэзиин hайндэр үнгэргэдэг юм.

Карабиха хадаа Москва Ярослав[...] хотонуудые холбоhон түмэр зам[...]рэ оршоно.

Эндэ Н. А. Некрасов ехэшье [...] шэхэн гэр эзэлдэг hэн. Петербур[...] ерэжэ ябахадаа, эндэ тогтоод, [...]лээд оло хонодог байгаа. «Жа[...] Улаан хамар», «Ород эхэнэрнү[...] «Русьда хэн hайн hуудаг бэ?», «О[...]на солдадай эхэ» гэhэн поэмэнү[...] поэт эндэ бүтээгээ юм. Некрасо[...] ажаhууhан гэр мүнөө музей бо[...]хой.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Н. А. Нек[...]совай Карабихадахи гэр-муз[...] Гэр-музейн нэгэ таhалга со[...] Н. А. Некрасовай зохёолоо бэш[...] байhан ендэр.

ТАСС-ай фотохронико.

Н. А. НЕКРАСОВ

РУСЬТА ХЭН ҺАЙН ҺУУДАГ БЭ?

(Хэhэгүүд)

ОРОЛТО

Ямар жэлдэб — тооложо мэдэ,
Ямар газартаб — таажа мэдэ,
Столбто дардам харгы дээрэ
Долоон эрэшүүл ушарбад:
Татуургатын губерниин,
Тэсэуйдхартын уездын,
Хооhонтуламай волостиин,
Холбоо дүтын деревнинүүдэй —
Халааhатын, Хахархайтын,
Хүлнюусэгэнтын, Хүлдөөшын,
Шатаашын, Үлдөөшын
Баhа Ганзудтын —
Долоон саг зуурын уялгатан
Ушарhан бэеэрээ буляалдабад:
Хэн Русьда хүхюун,
Дура зоргондоо hуунаб? — гээд,
Роман хэлэбэ: помещик,
Демьян хэлэбэ: чиновник,
Лука хэлэбэ: поп,
Гэдэhэ ехэтэ купчина! —
Гэлдэбэ Губинай хүбүүд,
Иван Митродор хоёр.
Үбгэн Пахом бахархаад,
Үгэбэл, газар шагаагаад:
Гоё гуа боярин,
Государиин министр,
Пров хадаа: хаан... — гэбэ.
Таталданад, зүрилдэнэд, буха
шэнги:
Тархидань ороhон бодолые,
Һаднагааршье сохижо яажашье
Һалгаахагүйш: үсэрхэнэд,
Бултаараа өөрынхиеэ баринад!
Буляалдаа ехээр гаргана, —
Айдар хүбүүд эндэhээ
Алтан нюусагай оложорхёод,
Хубаажа байна хаяа, — гээд,
Аяншан замшанай hанамаар лэ.
Хүн бүхэн өөрынгөө
Хэрэгээр гэрhээ гараhан юм:
Нэгэнниинь кузница ошоошон,
Нүгөөдэнь хөөхэйгөө
найжалуулхаяа
Прокофиий попые залахаар
Иванково тосхон руу ябаhан
хүн
Медтой үүрнүүдые баринхай
Пахом базар зориhон,
Губинай хүбүүд аха дүүнэр
Гүрэмэл ногто хазаартай
Орёо мориёо барихаяа
Өөрынгөө адуунда гараhан.
Өөр өөрынгөө замда орохо
Үень тулаа гэн гэhээш —
Бултааран зэргэлээд ябанад!
Боро шонодо үлдүүлжэ,
Боруулhан шэнги ябанад,
Саашалха бүреэ —
шангалнад.
Салшаа, хэрүүл гарганад!
Шанга шангаар нарьянад!
Саг тэдэниие хүлеэнэгүй.
Улаан наранай ороhые,
Орой үдэшэ болоhые
Буляалдаан соогоо ойлгобогүй.
Бусажа ябаhан гэргэн
Нүрөөтэй Дурандиха
дайралдаад:
«Хүндэтэ үбгэд, дуулыт!
Харанхы hүниин зоргоор
Хайшаа зорибот?..» гээгүй
hаань,
Бүхэли hүниндөө тиигэжэ
Бүтүү ябажал ябаха hэн.

Асуугаад, энеэгээд тэрэнь
Ардаг мориёо шабхадаад,
Арилан гүйлгэбэ саашаа...

Эндэ манай эрэшүүл
Иишэ тиишэ харалсаад:
— Хайшаа?.. — гэжэ
гайхалсан,
Хамараа харан зогсобод...
Үни хада hүни болоод,
Үндэр тэнгэриин үбсүүгээр
Үдхэн мүшэд носожо,
Һара тамаран гаранхай.
Харахан зурагар hүүдэр
Халан ябаhан замшанай
Харгы замынь отолно.
Ай, даа, hүүдэр! Хара
hүүдэрнүүд!
Хэниие хүсэжэ ядагша hэмта?
Хэниие намнажа ябагша
hэмта?
Танине гансал, Хара
hүүдэрнүүд,
Таалажа тэбэрижэ болошогүйл!

Аян замаа ой модо уруу,
Анииргүйгөөр Пахом харана,
Хаража, хаража — ухаа абаад,
хамагай hүүлдэ нигэжэ хэлэбэ:
«Зай, Ёро хаража шүдхэрнүүд
Ёhoop манине ёгтобол!
Наада захыень абахада,
Гушаад модо ябаалди!
Хариха, бусаха гэхэдээ,
Хабамнай үгыл — эсээлди,
Наашаа hуугты, — яахаб теэд,
Наранай гаратар амарая!...»

БУРЛАК

«Бата мүрэ сээжээрээ
Баархын уяа татаа hэн,
Хахад үдэрэй халуунhаа
Хара хүлhэниинь адхараа hэн.
Унаад дахин бодогшо hэн,
Уухилан «Дубинушка» татагша
hэн;
Баржаяа hуурндань хүргэжэ,
Баатар нойроор унтаа hэн,
Банида үглөөгүүр орожорхёод,
Бардам пристанеэр ябагша hэн.
Бүhэндөө гурбан түхэригөө
Бүхөөр оёжо хадагалаа hэн.
Хашарhаа зэдээ хүдэлгэн,
Кабагта татагдан ороо hэн.
Ажалаараа олоhон зэдүүдээ
Абяагүйгөөр хаяа hэн.
Угаад хоолойгоо заhажа,
Урдаа үбсүүгээ хэрээhэлээ
hэн:
«Бусаха саг болоо!» — гээд,
Бушуу түргэн алхалаа hэн.
Эхэнэртээ улаан тоё бүд,
Эгэшэдээ пулаад, үхибүүдтээ
Алталмал амтатай моридуудые
Абажа бэлэг ябаа hэн.
Харгы замынь холо даа.
Харижа гэртээ амарhай даа!»

Бурлагhаа Гришын бодолну[уд]

Бүхы таагдашагүй Русьда,
Бүрин арадта мэлжэбэ.
Үни удаан Гриша
Ухаан зүрхөө хүдэлгэн
Үhанай эрьеэр ябаа hэн,
Сэдьхэл зүрхэнэйнь дүлэн[...]
Шэнэ дуун болоо hэн.

РУСЬ

Ши ядуушье байнаш,
Ши баяншье байнаш,
Ши хүсэ ехэтэйшье байнаш,
Ши хүсэгүйшье байнаш,
Эхэ ехэ Русь!

Богоолhоо абарагдаhан
Сүлөөтэ зүрхэн —
Алтан, алтан
Арадай зүрхэн!

Арадай хүсэн,
Агуу хүсэн —
Энхэ hэшхэл,
Мүнхэ үнэн!

Хүсэн худалтай
Таарадаггүй юм.
Худалhаа юумэн
Үхэдэггүй юм —

Унтаашад — hэреэл,
Уряалгүйшүүд — гараал,
Ороохон нэжээдээр
Уула бодхоогдоол!

Тоогүй сэрэгүүд —
Бодожо байнал,
Илагдашагүй хүсэниинь
Элитэ гарахал!
Ши баяншье байнаш,
Ши харанхышье байнаш,
Ши шадалтайшье байнаш,
Эхэ ехэ Русь!

ЭХЭ ОРОНОО МАГТАН ДУУЛАГША

Ородой агууехэ поэт, революционно демократ Николай Алексеевич Некрасовай түрэhөөр 150 наhанайнь алдарта ойе совет арад мүнөөдэр тэмдэглэхэнь.

Тиихэдэ хүүгэдэй республиканска библиотекэ энэ ойдо үнинэй бэлэдхэл хэhэн байна. Поэдэй зохёохы ажал ябуулжатай бишыхан уншагшадые бүри дүтөөр танилсуулхын тула тематическа тагханууд шэмэглэн зохёогдоо. «Тэрэнэй поэзи хэтэдээ мүнхэ», «Хүүгэдтэ зорюулагдаhан шүлэгүүд» «Агуу Россин поэт» гэжэ таhагханууд үхибүүдые абаhаар лэ hонирхуулна. Номой выставкын хажууда хөөрэлдөө үнгэргэхэлөө. Эхэ орондоо залиршагүй дуратай байхые уряалhыень, ород эхэнэрнүүдые домоглон магтахыень тайлбарилан ойлгуулхые оролдонобди. Мүн хүдөөгэй байдал зураглан бэшэhыень ойлгуулнабди.

Хэнэйшье мэдэhээр, Н. А. Некрасов хүдөөгэй байдал тодо хурсаар харуулаа hэм бшуу. Энэ темэтэй үхибүүдые танилсуулхадаа, зохёол бүхэниинь тайлбарилhан зурагуудые харуулнабди. Тиигэжэ Перовой «Мордоhон хүниие hүүлшын замдань үдэшэлгэ», «Зэргэшээ гурбан морин», Репинэй «Волгын бурлаагууд», Савицкиин «Түмэр харгы заhабарилагшад», Левитанай «Владимирка» гэжэ зурагуудые үхибүүд hонирхон харана, харахашье. Уран зурагтай танилсаhан үхибүүд Некрасовай зохёохы ажал ябуулгые бүри дүтөөр мэдэхэ, арад зониие эрхэ сүлөө тээшэ уряалhые ойлгохо болоно бшуу.

Н. А. Некрасов гансашье поэт байгаагүй, ёhотой эрхэтэн байhан юм. Бүхы наhаараа арад зониие, тэрэнэй hанал эрмэлзэлые уянгалан домоглоо hэм шуу. Поэт ба эрхэтэн. Аман үгын журнал үнгэргэхэдөө, поэдэй энэ талые онсолон тэмдэглэнэбди. Үхибүүдые дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ иимэ хөөрэлдөөн аргагүй туhатай байдаг. Поэдэй шүлэгүүдые уншахаhаа гадна, зохёолойнь удхаар пайруулhан дуу хүгжэм шагнажа амжадаг гээшэ.

Некрасов үшөө үхибүүн ябахадаа Эхэ орондоо дурлажа hураhан юм. Эгээл тэрэ үедэ жиирэй хүнүүдэй ажабайдал, hанал эрмэлзэл гэхэ мэтые hайса мэдэхэ болоhон. Үзэсхэлэнтэ гоё байгаалиие магтаhан шүлэгүүдыень уншахадаа баясаха, омогорхохо ушартайбди. Жэшээнь, «Хабарай шууяан» гэжэ шүлэг дотороо хабарай байгаалийе уянгалан магтана. Энэ шүлэг үхибүүдтэ уншахадаа, уян дулаан хабарай даабарилжа байhые онсо тэмдэглэхэ, ногоон набшаhануудай hаршаганаас харуулха шухала. Эгээл тиигэжэ Н. Некрасовай зохёохы ажалай гол түлэб удхые, маяг шэнжые, онсо илгаае бүри дүтөөр мэдэхэ болоно ха юм. Энэ талаар ахамад библиотекарь В. Н. Сидорова аша туhатай юумэ хэнэ, саашадаашье хэхэнь мэдээжэ ааб даа.

Ерээдүйн гэгээн гэрэлтэ байдал илан мандаха гэжэ поэт этигэдэг байгаа. Хаанта засагай дарлалта доро зобожо, тулижа ябаhан үгытэй ядуу арад зон баян ангиие хэзээ нэгэтэ хобхо сохихо гэжэ мэдэжэ байгаа ха юм.

Тэрэнэй hанал эрмэлзэлгые, уг зорилгые үхибүүдтэ ойлгуулха шухала. Тон иимэ эрмэлзэлгэтэйгээр манай худэлмэрилэгшэд хүдэлнэ, шадал зэргээрээ оролдоно. Энэ талаар А. Твардовскиин «Баян дэлгэр орон», Р. Михайловай «Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэхи хүн», А. Аграновскиин «Ерээдүй сагhаа бэшэг» гэжэ номууд ехэтэ туhалдаг байна.

Гэхэтэй хамта Буряад республикынгаа туйлалтые хөөрэжэ үгэнэбди. Промышленность, хүдөө ажахы, соёл гэгээрэл. Зүтөөр хөөрэхэ юумэн яhала бии ха юм. «Русьда хэн hайн hуунаб» гэжэ поэмэ энэ хэрэгтэ аргагүй туhатай гээшэ. Мүн агуу поэдэй гуша хүбүүн Н. Некрасовай «Некрасовай геройнуудай мүрөөр» гэжэ номые үхибүүд ехэтэ hонирхон уншадаг. Ушар юуб гэхэдэ, поэдэй гэр бүлын байдал, элдэб hонин үзэгдэл тодо хурсаар харуулагдана. Түрэл түхимүүдэйнь, дүтынь танил нүхэдэйнь hанамжа дурсамжанууд илангаяа hонирхолтой. Сэхыень хэлэхэдэ, поэдэй уг гарбал, түрэлхид, аха дүүнэр тухай үхибүүд мэдэхэ болоно.

Ородой агууехэ поэт Н. А. Некрасовай шүлэг, зохёол бүхэн hайн hайхан тээшэ уряалжа, хүнэй сэдьхэлдэ ургы сэсэг бадаруулжа байдаг. Тиимэ hэн тула поэдэй нэрэ хэтын хэтэдэ мүнхэ ха юм.

Т. ПРОВАЛИНСКАЯ,
хүүгэдэй республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

Н. А. НЕКРАСОВ

ЭРХЭ СҮЛӨӨ

Эхэ оромни! Тала дайдаарш үшөө би
Эды үндэр сэдьхэлтэй ябажа үзөөгүйб!
Эжынгээ альган дээр хөөрхэн үхибүүн
хэбтэнэ
Эгээн hайхан бодол зүрхэндэм дүлэтэнэ.
Зохид hайн сагта мүндэлhэн үхибүүнши —
Зоболон, бурханай хайраар, ши үзэхэгүйлши!
Хонгор багаhаа сүдөөтэй, омог ябахалшн,
Хожомойнгоо үнэн хэрэг шэлэн абахалши.
Наhаараа таряашан зандаа үлөө hаа үлөөрэй,
Нашандал, али hаа, тэнгэри өөдэ элеэрэй!
Хүсэл шэбшэлгэдэм алдуу олон бии —
Хүнэй ухаан, нээрээ уян лэ, нарин лэ.
Крепосной гэнжын орондо хүнүүд ондоо
Хэмгүй олон хаалта hанахые оролдоо.
Зүб!... Арад зон нимэ гэнжые таhалха лэ.
Зохёолни! Найдангаар эрхэ сүлөөс амаршала!

Г. ЧИМИТОВ
буряадшалба.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда: РСФСР-Верховно Соведэй II сесси. ПОРП-ын VI съездhээ. «Техникэ заhабарилгын хаhа» — А. Рыжковой корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаhанда: Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой тоосоото hуналтын суглаанhаа. «Усольцев[ой] бригада» — Л. Синегрибовэй [зу]раглал. Ажалшадай бэшэгүүд[...]

Гурбадахи хуудаhанда: РСФС[Р-]Верховно Соведэй хоёрдохи [сес]сиин ба ПОРП-ын VI съезд[эй] материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Н. [А.] Некрасов Сибирьтэ» — Е. Элиа[со]вай статья. Хилын саанаhаа.

ЭХИР ЭКРАН

УЛААН-ҮДЭ. 18.00 — «Хонхо» — hурагшадта зорюулагдаhан тележурнал (буряад хэлэн дээрэ). 18.30 — багашуулда зорюулагдаhан дамжуулга. 19.00 — «Партийна ажабайдал» — тележурнал. 19.30 — телепанорама. 19.50 — хүдөөгэй ажалшадта зорюулагдаhан дамжуулга.

МОСКВА. 20.30 — «Доктор Ев[а]» Польшын телевизионно уран hай[ха]най фильм. (5-дахи сери). 21.1[5] — кинопанорама. 22.55 — конц[ерт]. 23.30 — Н. А. Некрасовай т[үрэ]hөөр 150 жэлэй ойдо зорюула[гда]hан баярай суглаан ба концерт.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУЛЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-02579. Заказ № 1130.